

Onderzoek naar de samenwerking tussen formele en informele netwerken, om passende hulp te bieden aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld

---

Afstudeeronderzoek, Sociale Studies

Andreia Lopes Nico

17-6-2016

Student: Andreia Lopes Nico

Studentnummer: 2223681

Klas: 5V01

Opleiding: Sociale Studies, Maatschappelijk Werk en Dienstverlening (Voltijd)

Profiel: Jeugdzorgwerker (JZW)

Begeleiders: G. van der Weert & H. van Lieshout

Samenvatting

Door de invoering van de Jeugdzorgwet is de aandacht voor hulp en ondersteuning van het informele netwerk sterk toegenomen. Mensen worden geacht meer gebruik te maken van het informele netwerk en minder van professionele hulp. De Raad Maatschappelijk Ontwikkeling (RMO) en gemeenten pleiten ervoor dat er minder gebruik wordt gemaakt van gespecialiseerde zorg en meer ondersteuning gezocht wordt binnen het informele netwerk. Volgens recente onderzoeken blijkt dat hulpverleners in onveilige situaties vaak nog niet deskundig genoeg blijken te zijn en daarbij nog zoekende te zijn naar de concrete invulling om het informele netwerk op een passende manier in te zetten. Daarnaast, blijkt ook het informele netwerk, meestal niet deskundig te zijn om passende hulp te bieden in onveilige situaties waar huiselijk geweld plaatsvindt. Tevens spelen diverse factoren een rol bij kinderen en diens opvoeders, waardoor het informele netwerk vaak afhaakt, wat als gevolg heeft dat hulp vanuit dit netwerk tekort schiet.

Het doel van dit onderzoek is om inzichtelijk te maken op welke manier het formele netwerk uit welzijnsinstellingen het informele netwerk inzet, om passende hulp te bieden aan kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld. Om hier duidelijkheid over te krijgen zijn er zeven hulpverleners uit twee verschillende welzijnsinstellingen geïnterviewd en zijn de ervaringen van drie slachtoffers van partnergeweld beschouwd. Bij de slachtoffers is voornamelijk gekeken naar de manier waarop de kinderen door hun informele netwerk zijn ondersteund en of zij wel of geen passende hulp hebben gekregen. Aan de hand van de resultaten is een koppeling gemaakt naar de geschetste probleemanalyse en is een koppeling gemaakt naar de gebruikte theorieën uit het theoretisch kader.

Uit de resultaten van dit onderzoek is gebleken dat alle hulp welke aan deze kinderen geboden wordt, met toestemming van de ouders gebeurt. Daarnaast is ook gebleken, dat het informele netwerk steeds vaker betrokken wordt bij hulpverleningstrajecten en zij doorgaans voldoende kwaliteiten blijken te bezitten in het geven van praktische en emotionele hulp aan kinderen. De geschiktheid van het informele netwerk moet volgens hulpverleners kritisch bekeken worden, omdat dit netwerk constructief of destructief kan zijn. Gesprekken waarbij methoden toegepast worden, worden door de hulpverleners gevoerd, omdat zij hiervoor opgeleid zijn en ervaring hebben met deze specifieke doelgroep van (kwetsbare) kinderen. Het informele netwerk wordt ingezet voor de meer praktische zaken. Vaak is de ondersteuning welke het informele netwerk biedt, gericht op emotionele steun, praktische steun en in sommige gevallen materiele steun. Uit dit onderzoek komt naar voren dat de steun welke geboden wordt niet gegeneraliseerd kan worden, omdat dit in de meeste gevallen afhankelijk is van de situatie per kind, per gezin en de mogelijkheden welke diens informele netwerk kan bieden.

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoeksrapport 'Onderzoek naar de samenwerking tussen formele en informele netwerken, om passende hulp te bieden aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld', waarmee ik mijn lange studieloopbaan aan het HBO zal afsluiten. De weg naar dit onderzoek heeft een lang traject gekend, maar dit is blijkbaar nodig geweest. Ik heb mij hierdoor goed kunnen ontwikkelen tot een volwaardige HBO student. Dit onderzoek is uitgevoerd vanuit het profiel 'Jeugdzorgwerker', gekoppeld aan de opleiding welke ik in 2010 met veel passie ben gestart aan de Hogeschool Rotterdam, namelijk: Maatschappelijk Werk en Dienstverlening, welke ik nu afsluit bij Sociale Studies aan de Fontys Hogeschool.

Binnen dit onderzoek heb ik gekozen voor de kwetsbare groep kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld. Dit is voor mij een heel belangrijk thema en naar mijn mening, een thema waar men meer bij stil mag staan. Gezien de transitie welke we het afgelopen jaar hebben meegemaakt waarin het informele netwerk een belangrijke rol is gaan spelen, heb ik mij afgevraagd wat zij nou precies voor deze (kwetsbare) kinderen kunnen betekenen in onveilige situaties. Daarnaast hield de vraag, hoe het formele netwerk hier invulling aangeeft, mij bezig. Door in gesprek te gaan met hulpverleners en slachtoffers, heb ik voldoende antwoorden kunnen krijgen om dit onderzoek te kunnen voltooien.

Mijn interesse is altijd richting de Jeugd gegaan en dan met name de jonge kinderen. Mijn visie is, dat kinderen horen op te groeien in een omgeving waar veiligheid, warmte en liefde centraal staan. Eveneens moeten kinderen, vanuit deze visie ook de kans krijgen zichzelf te kunnen ontwikkelen tot evenwichtige personen. In mijn studieloopbaan aan het HBO, heb ik veel geleerd over en in de hulpverlening. Inmiddels voel ik mij gesterkt met een voldoende hoeveelheid bagage met betrekking tot ervaring en kennis in de hulpverlening. Deze leerzame bagage neem ik mee naar mijn volgende uitdaging binnen het werkveld.

Nu het einde van mijn studieloopbaan in zicht is, wil ik graag een aantal mensen bedanken. In het speciaal wil ik wijlen *Nicolette de Graaf* bedanken voor de kennis die zij mij heeft bijgebracht in de afgelopen jaren, over de doelgroep Jeugd. Zij heeft altijd vertrouwen in mij gehad in de weg hiernaartoe. Bij het schrijven van mijn onderzoeksrapport heb ik veel kracht gevonden in de herinneringen aan haar wijze woorden, welke erg ondersteunend zijn geweest op de moeilijke momenten in dit proces. Daarnaast, wil ik mijn twee docenten Galina van der Weert en Hanneke van Lieshout bedanken, want ook zij hebben mij, door middel van hun uitstekende begeleiding en geduld, goed op weg geholpen. Tot slot wil ik de hulpverleners bedanken die hebben meegewerkt aan mijn onderzoek en uiteraard ook de slachtoffers die in alle openheid hun verhaal hebben gedaan. Voor mij heeft dit een zeer waardevolle bijdrage geleverd.

Eindhoven, 17 juni 2016

Andreia Lopes Nico

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Voorwoord.....	2
Inleiding	5
Hoofdstuk 1: Context en probleemschets.....	6
1.1 Probleemanalyse	6
1.1.1 Landelijk ontwikkeling	6
1.1.2 Organisatieontwikkeling	7
1.1.3 Gezinnen in kleinere context.....	9
1.2 Probleemstelling (+ verificatie).....	11
1.3 Onderzoeksdoelstelling.....	11
1.4 Hoofdvraag en deelvragen	11
1.5 Begripsafbakening	12
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader	14
2.1 Kinderen als getuige van partnergeweld	14
2.2 PCS rondom (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld.....	16
2.3 Kenmerken van een constructief en destructief informeel netwerk	18
Hoofdstuk 3: Methodologie	20
3.1 Onderzoekspopulatie en steekproef	20
3.2 Dataverzamelmethode.....	21
3.3 Meetinstrument.....	23
3.4 Data-analyse.....	23
Hoofdstuk 4: Resultaten	26
4.1 Deelvraag één	26
4.2 Deelvraag twee.....	32
4.3 Deelvraag drie	34
Hoofdstuk 5: Conclusie en aanbevelingen	37
5.1 Antwoord hoofdvraag	38
5.2 Aanbevelingen.....	39
Hoofdstuk 6: Discussie	40
6.1 Betekenis en bruikbaarheid	40
6.2 Sterkte- zwakteanalyse	41
Literatuurlijst	42
Bijlage 1: Topiclijst voor de hulpverleners	46

Bijlage 2: Topiclijst voor slachtoffers partnergeweld	49
Bijlage 3: Codeboom hulpverleners uit twee welzijnsinstellingen	51
Bijlage 4: Oproep hulpverleners	55

Inleiding

Op dit moment vinden er in Nederland een aantal verschuivingen plaats in de zorg. Er is in Nederland grote politieke belangstelling voor de aanpak van huiselijk geweld. Met de komst van 'Welzijn Nieuwe Stijl', is de aandacht voor de inzet van het eigen informele netwerk binnen de Jeugdzorg sterk toegenomen. Daarnaast pleiten Nederlandse overheden ook voor het concept van de Pedagogische Civil Society (PCS) (Alink et al., 2011).

Sinds de invoering van de Jeugdzorgwet is alle zorg ondergebracht bij de gemeenten, wat betekent dat ook de gespecialiseerde zorg hieronder valt. De gemeenten hebben nu de verantwoordelijkheid om problemen als huiselijk geweld ook aan te pakken. Men pleit ervoor dat problemen rondom kinderen en het gezin ook opgelost kunnen worden samen met het informele netwerk (Van der Klein et al. 2011). Omdat huiselijk geweld in de directe omgeving plaatsvindt, is het betrekken van het informele netwerk voor hulp en steun niet evident. Indien het informele netwerk wel betrokken wordt om passende hulp te bieden aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld, dan is het de vraag op welke manier het formele netwerk dit informele netwerk inzet en welke concrete invulling hieraan gegeven wordt.

De aanleiding om dit thema te onderzoeken is om inzicht te krijgen in de manier waarop het formele netwerk samenwerkt met het informele netwerk om passende hulp te bieden aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld. Dit, omdat uit recente onderzoeken naar voren komt dat, hulpverleners uit welzijnsinstellingen nog onvoldoende weten op welke manier zij het informele netwerk kunnen inzetten. Daarnaast is het nog niet duidelijk welke concrete invulling dit netwerk kan hebben (Bartelink & Verheijden, 2015). Ook blijkt dat aan deskundigheid van zowel het formele netwerk alsook het informele netwerk ontbreekt. Daarbij praten slachtoffers van partnergeweld en diens kinderen niet vaak over de problemen rondom het geweld wat zich thuis afspeelt met hun sociale omgeving. Met dit onderzoek wordt inzichtelijk gemaakt op welke manier het formele en informele netwerk met elkaar samenwerken om passende hulp te bieden aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld.

De opbouw van dit onderzoek bestaat uit zes hoofdstukken. In hoofdstuk 1 is de context en probleemschets beschreven, hierin wordt het probleem op macro, meso en microniveau beschreven. In hoofdstuk 2 is het theoretisch kader beschreven, hierin worden relevante theorieën voor dit onderzoek besproken. In hoofdstuk 3 is de methodologie beschreven, hierin wordt beschreven om welke onderzoekspopulatie het gaat en welke instrumenten zijn gebruikt om data te verzamelen en wordt de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek beschreven. In hoofdstuk 4 worden de resultaten per deelvraag weergegeven, er wordt een koppeling gemaakt met de theorie uit hoofdstuk 2. In hoofdstuk 5 wordt de Conclusie beschreven en wordt er antwoord gegeven op de hoofdvraag en worden de aanbevelingen beschreven. De discussie wordt in hoofdstuk 6 gevoerd, daarbij worden de kritische kanttekeningen besproken, daarin worden de sterke en zwakke punten van dit onderzoek weergegeven.

Hoofdstuk 1: Context en probleemschets

1.1 Probleemanalyse

Aan de hand van de volgende drie paragrafen wordt de probleemanalyse beschreven. Op macroniveau is de maatschappelijke belangstelling voor de aanpak van huiselijk geweld, de invoering van de Jeugdzorgwet en het concept van de PCS, welke een belangrijk instrument is geworden in de transitie van de Jeugdzorg beschreven. Vervolgens worden op mesoniveau de nadelen van de PCS beschreven en de problemen die dit met zich meebrengt. Tot slot, wordt er op microniveau ingezoomd op de (kwetsbare) groep kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld, waar passende hulp voor geregeld moet worden vanuit het informele netwerk.

1.1.1 Landelijk ontwikkeling

In Nederland is er grote politieke en maatschappelijke belangstelling voor de aanpak van huiselijk geweld, onder kinderen welke blootgesteld zijn aan geweld tussen hun ouders. Jaarlijks worden ongeveer 120.000 kinderen slachtoffer van een vorm van mishandeling (Alink et al., 2011). Met de komst van 'Welzijn Nieuwe Stijl' is de aandacht voor steun en hulp vanuit het eigen informele netwerk binnen de Jeugdzorg toegenomen, wat betekent dat de Nederlandse overheid pleit voor meer inzet van het informele netwerk. Dit betekent dat overheidsinstellingen dit proces, waar mogelijk, zullen moeten faciliteren.

Vanaf 1 januari 2015 is de nieuwe Jeugdzorgwet ingevoerd, wat betekent dat alle zorg voor jeugd, dus ook de gespecialiseerde zorg, ondergebracht is bij de gemeenten. Dit betekent dat de aanpak van problemen welke met huiselijk geweld te maken hebben, ook een taak van de gemeenten is geworden. Binnen de transitie van de Jeugdzorg, is het concept van de PCS een belangrijk instrument geworden. Met dit concept wil men bewerkstelligen, dat problemen rondom kinderen en het gezin beter opgelost kunnen worden binnen het informele netwerk in plaats van hulp te zoeken bij professionals (Van der Klein et al., 2011). Het concept van de PCS is voortgekomen uit een kritische reflectie, welke gericht is op bepaalde ontwikkelingen in de samenleving en in het huidige Jeugdzorgstelsel. Met dit concept wil men voorkomen dat problemen groter worden, tevens pleit men voor meer samenwerking tussen ouders, diens kinderen en het informele netwerk (Van Dijke & Terpstra, 2013).

Door de RMO wordt kritisch gekeken naar de manier waarop er in de samenleving omgegaan wordt met problemen rondom (kwetsbare) kinderen. Volgens de RMO (2009) is er in de huidige maatschappij weinig tot geen ruimte meer voor (kwetsbare) kinderen en gezinnen. Volgens de RMO (2009) wordt er geen rekening gehouden met deze (kwetsbare) doelgroep en in plaats daarvan worden ze geproblematiseerd en doorverwezen naar de Jeugdzorg of de Jeugd-GGZ. Het concept van de PCS blijkt volgens de RMO (2009) een uitstekend concept te zijn om kinderen en gezinnen te ondersteunen, die afwijken van anderen en vaak als probleemgevallen worden bestempeld. Op deze manier krijgen gezinnen de kans om hulp in te schakelen van het informele netwerk in plaats van een beroep te doen op formele hulp. Daarnaast, blijkt dat de RMO (2009) en 408 gemeenten in Nederland het met elkaar eens zijn, als het aankomt op het versterken van de eerste lijn en het terugdringen van

de tweede lijn. De ambitie is volgens de RMO (2009) gelegen in het feit dat specialistische hulp ingezet kan worden ter ondersteuning van ouders en anderen uit het informele netwerk en niet als doel heeft om problemen over te nemen.

Toch blijkt uit onderzoeken van onder andere Baillieux et al. (2015), dat na de invoering van de Jeugdzorgwet en met het concept van de PCS, problemen zijn geconstateerd welke betrekking hebben op de zorg voor kinderen. Want wat kan de PCS nou daadwerkelijk betekenen wanneer kinderen juist uit een beschadigde omgeving komen en er sprake is van organisatorische problemen? Hierdoor zijn hulpverleners zelf zoekende, naar een manier waarop zij passende hulp aan kinderen kunnen bieden en welke rol het informele netwerk hierin kan vervullen. Voor dit probleem lijkt er nog geen duidelijk plan te zijn, want waar ligt de grens bij de PCS? Voor kinderen die te maken hebben gehad met huiselijk geweld is gespecialiseerde hulp juist gewenst (Van Dijke en Terpstra, 2013).

Volgens het eerste deelrapport, wat in 2015 uitgevoerd werd in opdracht van de Kinderombudsman, worden beloften welke vóór de transitie van de Jeugdzorg zijn gemaakt, niet waargemaakt. Dit onderzoek is een steekproef geweest onder een aantal gemeenten in Nederland. Uit deze steekproef komt naar voren dat kinderen nog vaak te lang wachten op passende hulp. Voor kinderen die te maken hebben met huiselijk geweld is dit een cruciaal probleem (Baillieux et al., 2015).

Ook laat de kwartaalrapportage van de monitor 'Transitie Jeugd' zien, dat de toegang tot de jeugdhulp en de doorverwijzingen nog steeds niet goed verlopen. De gevolgen hiervan zijn, onduidelijkheden en vertragingen in het geven van de juiste zorg aan kinderen (Nederlands Jeugd Instituut, 2016). De monitor vermeldt in haar eerste rapportage dat er onder andere problemen zijn rondom informatievoorzieningen. Ook komt naar voren dat er schrijnende meldingen binnenkomen, waarbij gezinnen niet de juiste hulp krijgen, terwijl dit wel noodzakelijk is. Deze gezinnen wachten vaak maanden lang op passende hulp (Nederlands Jeugd Instituut, 2016).

1.1.2 Organisatieontwikkeling

In paragraaf 1.1.1 is naar voren gekomen dat de PCS binnen de transitie van de Jeugdzorg een belangrijk concept is geworden. Met dit concept wordt gebruik gemaakt van de 'eigen kracht' van de burger en de mensen uit de sociale omgeving. Ook is naar voren gekomen dat gemeenten sinds 2015 naast de verantwoordelijkheid voor de niet geïndiceerde zorg, ook de verantwoordelijkheid hebben over de gespecialiseerde zorg, het concept van de PCS wordt door de gemeente dan ook volledig omarmd. Want ook zij hebben het doel om de nadruk te leggen op de 'Eigen kracht' van ouders en diens kinderen, met behulp van het informele netwerk. Hoewel het concept van de PCS, volgens de RMO (2009) en diverse gemeenten in Nederland, een goed concept lijkt te zijn, lijkt er een vraag te liggen welke betrekking heeft op de visie van deze gemeenten, als het gaat om gespecialiseerde zorg voor kinderen in onveilige situaties.

In het Essay van Van Dijke & Terpstra (2013) wordt aangekaart dat, als het doel is om gespecialiseerde zorg terug te dringen zonder te kijken naar de waarde en de betekenis hiervan, het erop lijkt dat gespecialiseerde zorg er eigenlijk niet meer toe doet. Terwijl aan de andere kant hierop

wel een beroep wordt gedaan, om het kind niet te laten vallen. Voor kinderen die beschadigd zijn of met een ernstig trauma kampen, is het concept van de PCS volgens Van Dijke & Terpstra (2013) niet de juiste en dient voor deze kinderen gespecialiseerde hulp georganiseerd te worden.

Deze visie lijkt door de Kinderombudsman bekrachtigd te worden, aangezien zijn eerste deelrapport, in tegenstelling tot wat de RMO (2009) beweert, geconstateerd is dat professionals nog erg zoekende zijn naar de manier waarop de 'eigen kracht' van de gezinnen en diens informele netwerk georganiseerd en ingezet kan worden. Hulpverleners dienen volgens de Kinderombudsman zo mogelijk een beroep te doen op de 'eigen kracht' of op het informele netwerk van gezinnen, maar moeten op tijd ingrijpen wanneer het niet meer werkt. Er wordt namelijk gesignaleerd dat professionals in wijkteams in sommige gevallen te lang blijven hangen bij de 'eigen kracht' van de burger en diens informele netwerk, terwijl het zaak is om het probleem snel aan te pakken, omwille van de veiligheid van het kind (Baillieux et al., 2015).

In het onderzoek van Metz et al. (2012) komt daarbij ook naar voren dat professionals opgeleid zijn om met kinderen te werken welke te maken hebben gehad met huiselijk geweld. Door dergelijke specifieke kennis worden zij in staat gesteld om passende hulp te bieden aan deze (kwetsbare) kinderen. Daarnaast weten professionals door hun expertise, op welke manier zij kunnen doorverwijzen en op welke manier zij de samenwerking met het informele netwerk kunnen realiseren. Dit standpunt, welke Metz et al. (2012) aan de kaak stelt, blijkt niet helemaal te kloppen, want in tegenstelling tot wat Metz et al. (2012) rapporteert, blijkt uit het meest recente, derde deelrapport welke in opdracht van de Kinderombudsman is uitgevoerd, dat deskundigheid van hulpverleners binnen de wijkteams vaak gebrekkig blijft en dat gemeenten te weinig inzicht hebben in wat kinderen voor juiste zorg nodig hebben. Volgens de Kinderombudsman, doen professionals steeds vaker een beroep op 'eigen kracht' en proberen wijkteams daarnaast zo lang mogelijk problemen "zelf" op te lossen in plaats van dat zij de kinderen doorverwijzen naar de gewenste jeugdhulpverleningsinstantie. Hierdoor bestaat het risico dat een integrale aanpak achterwege blijft en kinderen niet de hulp aangeboden krijgen welke passend voor ze is (Stam, 2016). Daarbij benoemt de Kinderombudsman nog een punt van aandacht, namelijk dat kinderen in onveilige situaties, door bijvoorbeeld huiselijk geweld, vaak te laat opgemerkt worden. Dit heeft te maken met onvoldoende samenwerking tussen wijkteams, Veilig Thuis en de Raad voor Kinderbescherming (Stam, 2016). Opvallend is dat, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten daarentegen juist erg positief staan tegenover de conclusies uit het derde onderzoek van de Kinderombudsman. Zij concluderen dat gezinnen juist erg te spreken zijn over de hulp die zij krijgen (Baillieux et al., 2016). Daarnaast omarmd de gemeente het concept van de PCS, welke een positieve bijdrage lijkt te bieden aan de gezinnen die hulp behoeven. Desondanks, blijkt dat hulpverleners nog veelal zoekende zijn naar de juiste middelen om het informele netwerk te activeren en in de praktijk effectief in te zetten (Bartelink & Verheijden, 2015).

1.1.3 Gezinnen in kleinere context

Uit paragraaf 1.1.2 kan geconcludeerd worden dat het concept van de PCS hier en daar nog wat twijfels op zich afroept, zeker voor de (kwetsbare) kinderen die met huiselijk geweld te maken hebben gehad. Daarnaast is het duidelijk zichtbaar dat men ervoor pleit dat er een onderscheid gemaakt wordt tussen de PSC en de gespecialiseerde hulp, zodat schrijnende gevallen de hulp krijgen waar zij recht op hebben. Ook de deskundigheid van professionals blijkt in sommige gevallen nog een probleem te zijn, desondanks blijft men pleiten voor de inzet van het informele netwerk.

Huiselijk geweld en dan met name partnergeweld komt niet zomaar tot stand, meestal zijn er verschillende risicofactoren die daarin een rol spelen (Moore et al., 2007). In veel gevallen waarbij ouders van kinderen die blootgesteld worden aan partnergeweld, kan er sprake zijn van diverse problemen, welke stress kunnen veroorzaken. Dit kan er toe leiden dat, ouders niet in staat zijn om voldoende aandacht te geven aan hun kinderen en dienen rekening te houden met de risico's die zij lopen. Daarnaast spelen de leefomstandigheden ook een grote rol in het tot stand komen van partnergeweld. Werkloosheid van één van de ouders of schuldenproblematiek kan in het ontstaan van partnergeweld een grote rol spelen. Een ander risico voor het ontstaan van partnergeweld kan gelegen zijn in het feit dat gezinnen, door externe factoren, in een sociaal isolement terecht komen, met als gevolg dat mensen uit hun sociale omgeving afstand nemen, of het contact verbreken. Hierdoor wordt het risico op het ontstaan van partnergeweld groter (Holt et al., 2008).

Uit het essay van, Van Dijke en Terpstra (2013) blijkt dat (kwetsbare) kinderen en hun ouders vaak meer hulp nodig hebben op het gebied van stabiliteit. Op deze manier kunnen allerlei crisis-scenario's waar deze gezinnen in terecht komen, voorkomen worden. Volgens Van Dijke en Terpstra (2013) zijn sommige gezinnen te kwetsbaar om los te laten na een intensieve begeleiding en zou een doorlopende begeleiding niet misstaan, zolang de kinderen inwonend zijn. Van Dijke en Terpstra (2013) concluderen dat het voorkomen van problemen goedkoper blijkt te zijn, dan de zorg in te zetten na escalatie van het probleem. Deze manier van werken zou ook goed passen bij de uitgangspunten van de PCS. Volgens Broeders et al. (2011) is het van cruciaal belang om het informele netwerk rondom kwetsbare gezinnen te mobiliseren, zodat zij kunnen meehelpen om problemen op te lossen. Het is namelijk van groot belang dat de mensen uit de sociale omgeving van betekenis zijn wanneer huiselijk geweld plaatsvindt.

Dijkstra et al. (2009) pleiten ervoor, dat gezinnen zelf de verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen problemen en deze samen met het informele netwerk proberen op te lossen. Dit zou moeten lijden tot betere ontwikkelingskansen en voor meer veiligheid bij kinderen, die bijvoorbeeld met huiselijk geweld te maken hebben. Op deze manier wordt er minder gebruik gemaakt van professionele zorg en worden er minder uithuisplaatsingen of kinderschermingsmaatregelen opgelegd door een rechter. Desondanks blijkt uit het onderzoek van onder andere Scholten (2004) dat slachtoffers het moeilijk vinden, om met anderen binnen het informele netwerk te praten over het geweld wat thuis heeft plaatsgevonden, omdat het vaak ontbreekt aan begrip en steun van het informele netwerk. Daarbij komt ook, dat professionals, zoals in sub paragraaf 1.1.2 reeds benoemd, nog niet zo goed weten hoe

zij het informele netwerk kunnen betrekken en inzetten om passende hulp te bieden aan (kwetsbare) kinderen en diens ouders (Bartelink & Verheijden, 2015). Geconcludeerd kan worden dat hoewel de inzet van het informele netwerk een belangrijk uitgangspunt is, er nog veel vragen zijn over de concrete invulling hiervan.

1.2 Probleemstelling (+ verificatie)

Door de invoering van de Jeugdzorgwet is de aandacht voor de hulp en ondersteuning van het informele netwerk toegenomen, dus meer gebruik maken van het informele netwerk en minder van professionele hulp. De RMO pleit voor het terugdringen van gespecialiseerde zorg, zodat er plaats gemaakt kan worden voor de PCS, welke daarnaast ook voor de RMO en de gemeenten het probleemoplossende instrument lijkt te zijn. Daarnaast komt uit het derde deelrapport van de Kinderombudsman naar voren, dat hulpverleners nog onvoldoende deskundig zijn en vaak zelfs in onveilige situaties een beroep doen op de 'eigen kracht' van ouders en de inzet van het informele netwerk. Daarnaast stellen Bartelink & Verheijden (2015), dat hulpverleners nog steeds zoekende zijn naar de concrete invulling om het informele netwerk op een passende manier in te zetten. Dat, terwijl geconstateerd wordt dat het informele netwerk vaak niet deskundig is, om passende hulp te bieden in onveilige situaties. Daarnaast, blijkt dat in veel gevallen van partnergeweld, slachtoffers vaak niet met het informele netwerk hierover durven te praten, met als gevolg dat het informele netwerk afhaakt, waardoor de hulp tekort schiet.

Verificatie

De probleemstelling kan geverifieerd worden aan de hand van een item wat op het NOS journaal is verschenen op 18 mei 2016 om 12.00 uur, namelijk dat sinds begin vorig jaar bepaalde zorgtaken zijn overgedragen aan de gemeenten en dat de overheid ervan uitgaat dat burgers zich deels zelf moeten redden en daarbij een beroep moeten doen op het informele netwerk. Maar onderzoekers van het Sociaal Cultureel Planbureau zeggen, dat daar in de praktijk, vaak niets van terecht komt (NOS Journaal, 2016). Jeroen Boelhouwer van het Sociaal Cultureel Planbureau reageert hierop als volgt:

“Als je het over het netwerk in totaal hebt en over wat mensen zelf kunnen dan gaat over 80 procent van de gevallen vaak om mensen die de problemen niet zelf kunnen op lossen.”

(NOS Journaal, 2016)

1.3 Onderzoeksdoelstelling

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te verkrijgen in de manier waarop het formele netwerk en het informele netwerk met elkaar samenwerken, om tot een geslaagde hulpverlening te komen welke passend is voor (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld.

1.4 Hoofdvraag en deelvragen

Voor dit onderzoek is de volgende hoofdvraag geformuleerd:

Hoe kunnen hulpverleners binnen welzijnsinstellingen ervoor zorgen dat (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld, passende steun krijgen van hun informele netwerk?

Deelvragen

Aan de hand van de hoofdvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- Wat zijn de ervaringen van hulpverleners binnen welzijnsinstellingen als het gaat om de samenwerking met het informele netwerk in het bieden van passende hulp aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld?
- Wat verwachten de hulpverleners, binnen welzijnsinstellingen, van het informele netwerk welke bereid is om passende hulp te bieden aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld?
- Welke mogelijkheden en knelpunten zien hulpverleners van welzijnsinstellingen in het betrekken van het informele netwerk voor het bieden van passende hulp aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld?

1.5 Begripsafbakening

In de hoofd en deelvragen zijn termen gebruikt welke in deze paragraaf nader toegelicht zullen worden. Het gaat hierbij om de volgende termen:

- Getuige van partnergeweld: Volgens het Nederlands Jeugd Instituut zijn getuige van partnergeweld, kinderen die blootgesteld worden aan geweld tussen hun ouders (Nederlands Jeugd Instituut, 2016). Deze kinderen groeien op in een onveilige omgeving met gewelddadig gedrag als geldende norm. Op latere leeftijd kunnen deze kinderen op dezelfde manier omgaan met situaties, waarbij zij conflicten ook met geweld denken te kunnen oplossen, omdat dit het voorbeeld is, welke zij hebben meegekregen in hun opvoeding. In de context van dit onderzoek wordt onder getuige verstaan: Kinderen die blootgesteld worden aan geweld tussen beide ouders.

- Hulpverleners: Dit zijn professionals uit welzijnsinstellingen.

- Informele netwerk: In de participatie samenleving neemt de vraag naar zorg en ondersteuning toe, er wordt steeds meer gekeken of het informele netwerk kan bijspringen. Het informele netwerk kan bestaan uit, familie, vrienden en/of buren (Movisie, 2016). In dit onderzoek wordt onder het informele netwerk verstaan: familie, vrienden/kennissen en/of buren.

- Kwetsbaar: Volgens Bool (2005) Jonge kinderen lopen een groot risico om kwetsbaar te worden wanneer er een risico ontstaat dat zij blootgesteld worden aan allerlei stressoren die een gezonde ontwikkeling in de weg staan. Binnen dit onderzoek is een kwetsbaar kind, een kind welke getuige is geweest van huiselijk geweld en daardoor geen gezonde ontwikkeling doorloopt. De term wordt soms tussen haakjes gebruikt vóór kinderen en in een bepaalde context binnen dit onderzoek.

- Partnergeweld: Uit de literatuur van het Basisboek Huiselijk geweld van Janssen et al. (2012) wordt partnergeweld als volgt gedefinieerd: Geweld dat door de (ex)- partner van het slachtoffer wordt gepleegd, hierbij gaat het vaak om eenzijdig geweld (Janssen et al., 2012). Tweezijdig partnergeweld waarbij beide partners elkaar fysiek en psychisch mishandelen is ook mogelijk. Binnen dit onderzoek gaat het om eenzijdig geweld tegen vrouwen met kinderen, die slachtoffer zijn van partnergeweld.

- Passende hulp: Volgens de richtlijnen voor Jeugdhulp is passende hulp, hulp welke de hulpverleners bieden aan ouders en/of kinderen, waarbij gekeken wordt naar de aard van het probleem en wat kan helpen om dat probleem aan te pakken en op te lossen. Dit is per individu anders en is op maat geregeld (Defence For Children, 2015).

- Welzijnsinstellingen: Volgens het Nederlands Jeugd Instituut (2014) voert een welzijnsinstelling verschillende werksoorten binnen de welzijnssector. Dit kunnen onder andere functies zijn op het gebied van sociaal-cultureel werk, maatschappelijk dienstverlening en maatschappelijke opvang.

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

In het vorige hoofdstuk is de probleemanalyse beschreven aan de hand van eerder uitgevoerde onderzoeken. Vanuit de probleemanalyse, de hoofd- en deelvragen komt nu het theoretisch kader aan bod. In dit hoofdstuk wordt door middel van verschillende theorieën ingegaan op het onderzoeksthema. De theorieën worden beschreven vanuit verschillende invalshoeken die van belang zijn voor dit onderzoek.

2.1 Kinderen als getuige van partnergeweld

Meestal wordt er gesproken over huiselijk geweld wanneer het geweld plaatsvindt achter de voordeur. Huiselijk geweld kan opgedeeld worden in twee soorten geweld, te weten: partnermishandeling en kindermishandeling (Beke & Bottenberg, 2003). De gradatie waarin het geweld plaatsvindt kan variëren, in tijd of frequentie. Het geweld kan beginnen met een 'onschuldige droge klap', maar het kan overgaan tot zware mishandeling (Beke & Bottenberg, 2003). Onder huiselijk geweld kunnen nog een aantal andere soorten geweld onderscheiden worden, namelijk geestelijke mishandeling, lichamelijke mishandeling en seksuele mishandeling (Beke & Bottenberg, 2003). In deze paragraaf wordt ingezoomd op het kind als getuige van partnergeweld.

Janssen et al. (2012) stellen dat kinderen die getuige zijn van partnergeweld psychisch en emotioneel worden mishandeld. Onder psychische en emotionele mishandeling van kinderen valt: vernederen, pesten, kleineren, bang maken, bedreigen met geweld, achterstellen, verbieden met anderen om te gaan en eisen stellen waar kinderen niet aan kunnen voldoen (Janssen et al., 2012). Volgens de theorie van Kitzman et al. (2003) heeft het een negatief effect op kinderen als zij opgroeien in een omgeving waar huiselijk geweld plaatsvindt. De invloed welke huiselijk geweld heeft op hun ontwikkeling is cruciaal en verschilt per leeftijdsfase. Kinderen zijn volledig afhankelijk van de zorg die zij krijgen van hun ouders, ook voor het opbouwen van een hechtingsrelatie. Wanneer kinderen opgroeien in een onveilige thuissituatie waarin partnergeweld voorkomt, heeft dit volgens de theorie van Kitzman (2003) een negatieve impact op de gevoelens van kinderen met betrekking tot veiligheid en bescherming, terwijl het voor kinderen juist belangrijk is om een goede en veilige hechtingsrelatie op te bouwen met zowel de moeder als de vader (Kitzman, 2003). Daarnaast, beweert Kitzman (2003) dat angst en gevaar in de eerste levensfase negatieve gevolgen heeft voor zowel het lichamelijke als het psychische aspect bij opgroeiende kinderen. Jonge kinderen als getuige van partnergeweld kunnen internaliserende en externaliserende problemen ontwikkelen volgens de theorie van Janssen et al. (2012). Problemen welke kunnen optreden zijn: een lager zelfvertrouwen, gedragsproblemen, sociale problemen, posttraumatische stressstoornissen en een verminderd empathisch vermogen. Daarnaast komt in de theorie van Janssen et al. (2012) naar voren dat deze kinderen in depressies terecht kunnen komen of alcohol en drugs kunnen gaan gebruiken en kunnen zelfs zelfmoordneigingen krijgen, wanneer ze zelf mishandeld zijn. Wanneer kinderen getuige zijn van partnergeweld wordt geadviseerd dit bij het Advies- en Meldpunt Kinderbescherming (AMK) te melden. Het AMK is er, om onderzoek te doen naar de situatie, door met de ouders in gesprek te gaan en adviseert om hulp in te schakelen binnen het gezin. Wanneer ouders hulp krijgen na een geweldservaring geven zij meestal aan, dat de ruzies niet in het bijzijn van de kinderen hebben

plaatsgevonden, in negen van de tien gevallen blijkt dit niet te kloppen (Janssen et al., 2012).

Janssen et al. (2012) spreken in hun boek over een sluitende aanpak welke alle doelgroepen bereikt, waarbij zij aangeven dat slachtoffers welke met partnergeweld te maken hebben gehad professionele opvang nodig hebben. Volgens Janssen et al. (2012) moet het primaire doel van professionele opvang zijn de slachtoffers te helpen bij het verwerken van hetgeen zij hebben meegemaakt, een secundair doel moet zijn, deze mensen te helpen meer zelfvertrouwen en sociale vaardigheden te laten ontwikkelen. Daarnaast, moet de hulp er ook op gericht zijn om de slachtoffers weerbaarder te laten worden. Volgens de theorie van Dijkstra (2001) is getuige zijn van ruzies tussen ouders, bedreiging tussen de ouders of mishandeling, voor kinderen een traumatische ervaring. De aanpak van huiselijk geweld zal niet goed zijn als er daar geen aandacht aan besteed wordt. Kinderen moeten geholpen worden, zodat zij ook de kans krijgen hun ervaringen te verwerken, daarnaast moet voorkomen worden dat deze kinderen een schuldgevoel ontwikkelen. Kinderen zijn vaak geneigd te denken dat zij de oorzaak zijn van het geweld tussen hun ouders (Janssen et al., 2012). Wanneer kinderen de juiste zorg krijgen, dan kan dat, de kans verkleinen om later zelf dader of slachtoffer te worden van huiselijk geweld. Voor zowel de slachtoffers, als de plegers en de kinderen als getuige van huiselijk geweld, moeten hulp en behandeling op maat geregeld worden. Voor daders bestaan er diverse behandelingen, welke zij kunnen ondergaan. Voor slachtoffers zijn er therapieën en verschillende vormen van begeleiding mogelijk. Tegenwoordig bestaat er ook een systeembehandeling welke bedoeld is voor gezinnen die gezamenlijk een begeleidingstraject in kunnen gaan. Voor kinderen welke getuige zijn geweest van partnergeweld zijn er methodieken ontwikkeld waarbij kinderen een goede begeleiding kunnen krijgen voor het verwerken van negatieve life events (Janssen et al., 2012). Volgens de theorie van Bandura (1977) lopen kinderen in hun volwassenheid, een groot risico dat zij, zelf agressief of mishandelend gedrag gaan vertonen. Wanneer dit gebeurt, is er sprake van intergenerationele overdracht van geweld (Ligthart, 2013). Tot slot lopen pubers die getuige zijn geweest van partnergeweld, een groot risico om later angstige gevoelens en depressieve klachten te ontwikkelen. Aansluitend op bovenstaande, verklaart de theorie van Davies et al. (2008) dat, hoe jonger het kind geconfronteerd wordt met traumatische life events, hoe groter de impact ervan is. Wanneer kinderen structureel blootgesteld worden aan ernstig huiselijk geweld, welke door een van de ouders gepleegd wordt, dan neemt de impact ervan alleen maar toe. De pleger binnen het gezin waar het kind afhankelijk van is, wordt als bron van de stress gezien. Als gevolg van vroegkinderlijke, chronische traumatisering, zijn kinderen die blootgesteld worden aan huiselijk geweld, niet in staat om hun eigen stress te reguleren. Deze kinderen hebben ook moeite om zich te hechten aan anderen, bijvoorbeeld de (andere) ouder. Door alle negatieve ervaringen hebben deze kinderen daarnaast vaak ook een angst ontwikkeld om zich überhaupt te hechten aan anderen (Davies, et al., 2008).

Rivett et al. (2006) beweert dat kinderen naast hun ouders, hulpverlening nodig hebben, als zij getuige zijn geweest van partnergeweld. De behandeling voor deze kinderen moet zich, als deze kinderen ouder worden, vooral richten op het voorkomen van problemen. Volgens de theorie van Osofsky (2003) moeten kinderen als getuige van partnergeweld leren omgaan met gevoelens die zij daarbij hebben ervaren. Kinderen horen niet in stilte te lijden en daarom moeten de problemen rondom het

huiselijk geweld doorbroken worden om, voor deze kinderen, een nieuwe en veilige opvoedingssituatie te creëren. Door een stabiele omgeving te creëren is er meer garantie op veiligheid, voorspelbaarheid en duidelijkheid. Dit helpt kinderen om te leren omgaan met stress, wanneer zij blootgesteld zijn aan partnergeweld.

2.2 PCS rondom (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld

Doorgaans wordt veel gesproken over de PCS, welke een inspiratiebron en volgens velen een belangrijk concept is geworden voor de transitie en transformatie van de zorg voor de jeugd in Nederland (van Dijke & Terpstra, 2013). Binnen dit concept gaat het erom dat de opvoeding niet alleen een zaak is van ouders. Volgens van Dijke en Terpstra (2013) betrekken ouders van oudsher, anderen bij de opvoeding van hun kinderen. Dit kunnen burens, eigen familie en/of vrienden zijn. Desondanks staat de vanzelfsprekendheid hiervan onder druk, dit heeft wederom te maken met het feit dat het informele netwerk van gezinnen tegenwoordig kleiner is. Mensen gaan verder weg wonen van hun familie, waardoor deze niet meer kunnen bijdragen aan de opvoeding, tevens is er meer sprake van een geïndividualiseerde samenleving (de Winter, 2011).

De termen informele netwerken en formele professionele netwerken worden doorgaans steeds meer genoemd. Ligthart (2013) legt in haar onderzoek het verschil tussen beide termen uit. Wanneer men spreekt over informele netwerken, dan wordt hiermee bedoeld alle mensen uit de sociale omgeving, die betrokken zijn bij het kind en diens ouders. Dit kunnen familieleden en/of vrienden zijn, maar ook burens en vrijwilligers (Ligthart, 2013). Daarentegen wordt de formele hulp door professionele hulpverleners, welke hiervoor opgeleid zijn, uitgevoerd. Kinderen kunnen van beide netwerken zowel steun als zorg ontvangen. In het 'Welzijn Nieuwe Stijl', kunnen kinderen een combinatie van zorg krijgen, dit betekend van zowel professionals als van het informele netwerk. Dit is afhankelijk van het soort zorg dat een kind nodig heeft, de mogelijkheden van het gezin en de mogelijkheden van het informele netwerk (Ligthart, 2013).

Baartman (2009) onderscheidt drie functies van het informele netwerk, hij spreekt van de praktische, de normatieve en de psychologische functie. Door het bieden van functionele hulp via het informele netwerk, kan praktische ondersteuning georganiseerd worden. Het gezin krijgt hierbij de mogelijkheid om iets uit te voeren. Wanneer het informele netwerk een normatieve functie heeft, dan zijn ze als een rolmodel voor het kind, welke zij stimuleren en leren dat ze waardevol zijn in de samenleving. Een normatieve functie hoort aan de ene kant wel een voorbeeldfunctie te hebben, maar aan de andere kant moet het ook grenzen bewaken en aangeven. Tenslotte belicht Baartman (2009) de psychologische functie, hierin biedt het informele netwerk emotionele steun aan het kind. Dit doet het netwerk door het kind te laten zien en het gevoel te geven dat zij meetellen en dat er voor hun gezorgd wordt. Wanneer er sprake is van sociale interactie, dan kan er volgens Moritsugu et al. (2008) gesproken worden over sociale steun. Moritsugu et al. (2008) beschrijft in zijn theorie dat er drie soorten emotionele steun te onderscheiden zijn namelijk: emotionele steun, informatieve en cognitieve steun. Wanneer mensen, andere mensen emotioneel steunen, dan gaat het om respect, waardering

en beschikbaarheid die naar elkaar geuit wordt en is er gevoel van veiligheid. Naast emotionele steun, kan er ook informatieve en/of cognitieve steun geboden worden. Volgens Moritsugu et al. (2008) is deze steun gericht op het wegwijs maken van mensen, kennis delen en advies geven. Naast deze drie vormen van steun, kan er ook instrumentele en/of materiele steun worden gegeven. Volgens Chu et al. (2012) gaat het dan om steun welke helpend kan zijn om praktische problemen op te lossen. Steun afkomstig van het informele netwerk geeft ouders en kinderen houvast, daarnaast heeft het een beschermend effect wanneer er sprake is van huiselijk geweld (Fagg et al., 2008). Volgens Werner & Smit (2001) kunnen de gevolgen van het huiselijk geweld, waar zij aan blootgesteld zijn, worden opgevangen door mensen uit het informele netwerk die zij vertrouwen, waar ze zich verbonden bij voelen en die voor hun als rolmodel fungeren.

Hoewel het informele netwerk een belangrijke en vooral positieve rol kan spelen, zijn er ook belemmeringen te benoemen. Volgens Ligthart (2013) beschikt het informele netwerk vaak over weinig kennis met betrekking tot een bepaalde soort van problematiek, waardoor de ondersteuning die zij kunnen bieden beperkt is. Een andere bijkomende belemmering is dat de bereidheid van het informele netwerk, kan afnemen wanneer zij merken, dat het contact met hen afneemt door alle problemen rondom het partnergeweld. Ook voelt het informele netwerk volgens het onderzoek van Bensley et. al (2004) dat zij willen ingrijpen bij huiselijk geweld, door een melding te doen, maar dat de drempel om zich ertoe te zetten vaak te hoog is. Volgens de theorie van Latta & Goodman (2011) zijn mensen bang voor de reactie van de mishandelende ouder, daarnaast ervaren zij ook de angst dat zij de situatie van het kind verslechteren, waardoor het voor hun moeilijk wordt om het gezin te helpen (Latta & Goodman, 2011). Doordat hulpverleners gespecialiseerd zijn in de doelgroep van kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld en met deze groep (kwetsbare) kinderen werken, kunnen zij passende hulp bieden aan deze kinderen. Dit heeft te maken met het feit dat zij werkervaring en kennis van de doelgroep hebben om de juiste hulp in te kunnen zetten (Ligthart, 2013). Naast hun deskundigheid weten zij, op welke manier het informele netwerk mee kan werken in het ondersteunen van deze kinderen. Het nadeel wat hulpverleners ondervinden is dat het informele netwerk eerder van hen verwacht dat zij de problemen aanpakken (Ligthart, 2013). Tenslotte kan het informele netwerk meer druk voelen wanneer aan hen hulp wordt gevraagd.

Volgens de theorie van Scholte (2004) kan deze hulp voor het informele netwerk als een zware last worden ervaren waardoor zij zich terugtrekken. Wanneer er een goede samenwerking is tussen het informele netwerken en de hulpverlener, is de kans van zorgbereidheid vanuit het informele netwerk groter. Als de samenwerking goed werkt, is het informele netwerk in veel gevallen, zelfs bereid om ook op langere termijn zorg aan de kinderen te blijven geven (Ligthart, 2013).

Samenwerking tussen professionals, het gezin en het informele netwerk is van essentieel belang om de zorg voor kinderen goed te laten verlopen, door middel van goede wederzijdse afspraken (Ligthart, 2013).

2.3 Kenmerken van een constructief en destructief informeel netwerk

Aansluitend op bovenstaande theorieën kan een informeel netwerk onderverdeeld worden in een constructief informeel netwerk en een destructief informeel netwerk, beide soorten zullen nader toegelicht worden. Het constructieve informele netwerk kenmerkt zich op verschillende manieren het kan gaan om structurele eigenschappen, functionele eigenschappen, interactieve eigenschappen, de samenstelling en de rollen welke het informele netwerk vervuld (Distelbrink, 2013). Aan de hand van de bovengenoemde eigenschappen, waarover een steunend informeel netwerk kan beschikken, kan een onderverdeling, in verschillende sectoren gemaakt worden, te weten: de primaire sector, hier gaat het om familie, de secundaire sector, hier gaat het om vrienden en/of kennissen en als laatste de tertiaire sector, waarmee bedoeld wordt het formele netwerk, hieronder worden deze vier soorten nader toegelicht (Distelbrink, 2013).

De Mönnink (2009), Sheffers (2012), Hendrix (1992) en Wolf (2012) stellen dat een informeel steunend netwerk voldoende omvang bevat, voldoende variatie biedt en voldoende dichtheid en bereikbaarheid heeft (Mönnink, 2009). Volgens de theorie van de Mönnink (2009) wordt met steun door omvang bedoeld, het aantal mensen binnen het informeel netwerk. De Mönnink (2009) laat in zijn theorie naar voren komen, dat de omvang van het informele netwerk door mensen als subjectief wordt ervaren, een kleiner informeel netwerk kan minder ondersteuning bieden. In situaties waarin onder andere huiselijk geweld heeft plaatsgevonden, wordt het informeel netwerk kwetsbaarder. Volgens de theorie van Scheffers (2012) wordt het sociaal kapitaal van een informeel netwerk bepaald door de variatie welke deze bevat. Onder sociaal kapitaal wordt verstaan, aspecten als leeftijd, sekse, burgerlijke staat, achtergrond, opleiding en sociale klasse waar iemand zich in bevindt. Wanneer er veel variatie in het informeel netwerk is en dan met name door mensen met verschillende sociale posities, dan is er meer toegang tot sociale middelen, waardoor het bieden van steun vanuit het informeel netwerk alleen maar vergroot wordt (Scheffers, 2012). Daarnaast speelt de dichtheid een belangrijke rol, met dichtheid wordt bedoeld de manier waarop mensen uit het informele netwerk, de ouders en het kind met elkaar verbonden zijn. Wanneer een informeel netwerk een hechte band heeft met de ouders en het kind en er sprake is van een frequent contact, kan het bieden van steun hierdoor worden versterkt (De Mönnink, 2009). Wanneer een informeel netwerk kleiner is, is de dichtheid volgens de theorie van de Mönnink (2009) groter. Aanvullend hierop komt in de theorie van Hendrix (1997) naar voren, dat kluwengezinnen ontstaan, wanneer er veel negatieve bemoeienis van het informeel netwerk is, welke een negatieve invloed kan hebben op de individuele ontwikkeling van kinderen en/of op een van de ouders (Hendrix, 1997). Naast de dichtheid speelt de bereikbaarheid van een informeel netwerk een grote rol, deze hangt namelijk samen met de geografische nabijheid van mensen uit het informeel netwerk die graag steun willen bieden (De Mönnink, 2009).

De conclusie welke uit het bovenstaande getrokken kan worden, is dat een goed werkend informeel netwerk belangrijk en nodig is om steun te kunnen bieden aan (kwetsbare) gezinnen en kinderen. Volgens Scheffers (2012) is er sprake van een kwalitatief informeel netwerk, wanneer het wederkerige contacten bevat en onderling begrip en steun, op zowel het emotionele als het praktische vlak biedt. Hierop aansluitend beschrijft Wolf (2012) dat de steun uit het informeel netwerk een subjectief

gegeven is en vaak gericht is op de beleving welke men ervaart en welke men inzet om ondersteuning te bieden. Daarnaast, moet er bedacht worden dat een informeel netwerk dynamisch is. Volgens Wolf (2012) kunnen hulpverleners samen met ouders en kinderen het informele netwerk in kaart brengen, hierbij in het belangrijk, dat ouders zelf bepalen wie dit informeel netwerk is en wie zij actief willen betrekken voor het bieden van steun (Wolf, 2012). De Sociale Netwerkstrategie kan hierbij erg helpend zijn.

De Sociale Netwerkstrategieën heeft als uitgangspunt, dat er een verschuiving plaatsvindt van formele zorg naar informele zorg. Kwetsbare gezinnen maar ook individuele (kwetsbare) mensen, moeten in staat worden gesteld om zelf de regie te kunnen voeren over hun eigen leven, door beslissingen te nemen samen met hun informeel netwerk. Het informeel netwerk kan ze hierbij helpen door een plan te maken om deze vervolgens samen uit te voeren. Met dit plan kan er gekeken worden wie er in het informeel netwerk een bijdrage kan leveren om de gekozen aanpak te realiseren en te laten slagen (Sociale Netwerkstrategieën, 2012).

Een informeel netwerk welke ondersteunend kan zijn voor slachtoffers en (kwetsbare) kinderen welke getuige zijn van partnergeweld kan veel positieve invloed hebben op de ontwikkeling van zowel de moeder als het (kwetsbaar) kind. Desondanks, moet er ook aandacht geschonken worden aan het destructieve informele netwerk, omdat deze negatieve effecten kan hebben op zowel de ouders als de kinderen (De Ryck, 2008). Een destructief informeel netwerk kenmerkt zich door indringendheid, conflicten, kritiek en teleurstellingen welke geen steunend effect hebben (Gee & Rhodes, 2007). Mogelijke verklaringen voor het ontstaan van een destructief informeel netwerk kan te maken hebben met het huiselijk geweld wat tussen de ouders is ontstaan. De instabiele relatie met de partner en de onafhankelijkheid van de moeder na een gewelddadige relatie kan ook een reden zijn voor het ontstaan van een destructief informeel netwerk (Roe, 1996).

Hoofdstuk 3: Methodologie

In dit onderzoek wordt in paragraaf 3.1 ingegaan op de onderzoekpopulatie, waarin de steekproef van dit onderzoek beschreven wordt en de mate waarin de anonimiteit gewaarborgd wordt, daarop volgend wordt er in paragraaf 3.2 ingegaan op de dataverzamelingsmethode, in paragraaf 3.3 op het meetinstrument, in paragraaf 3.4 op de data-analyse en tenslotte wordt in paragraaf 3.5 de betrouwbaarheid en de validiteit van dit onderzoek beschreven.

3.1 Onderzoekspopulatie en steekproef

Als men het heeft over de onderzoekspopulatie, dan wordt hiermee bedoelt, alle eenheden waarover de onderzoeker een uitspraak wil doen (Baarda, 2009). In dit onderzoek is gekozen om de steekproef in twee groepen op te splitsen waarbij de eerste groep bestaat uit de volgende hulpverleners: drie Jeugd- en gezinswerkers, één Opvoedondersteuner, twee Cliëntbegeleiders en één Maatschappelijk werker. Deze steekproef is ontstaan aan de hand van een selecte steekproef (Baarda et al., 2009). De tweede groep bestaat uit drie slachtoffers, welke bereid zijn om aan het onderzoek mee te werken. Volgens de theorie van Baarda et al. (2009) wordt een steekproef gedefinieerd als een kleine groep mensen waarover informatie verzameld zal worden. Doordat er een steekproef wordt gedaan, is het niet nodig om de gehele populatie te interviewen. De resultaten worden aan de hand van deze kleine groep mensen gegeneraliseerd over de gehele populatie. Volgens Baarda et al. (2009) wordt deze steekproef de externe validiteit genoemd.

Door een respondentenoproep welke opgenomen is in de bijlage, te laten plaatsen op de website van één van de betreffende welzijnsinstellingen, is een specifieke groep respondenten gevraagd om mee te werken aan dit onderzoek. Het criteria waar deze hulpverleners aan moeten voldoen staat in de oproep aangegeven, namelijk; dat de gevraagde hulpverleners, kennis en ruime werkervaring moeten hebben met de doelgroep teneinde een valide uitspraak te kunnen doen over deze doelgroep. Daarnaast is er email contact geweest met een andere meewerkende organisatie, deze hulpverleners zijn gevraagd mee te werken, omdat zij zowel de slachtoffers (vrouwen) van partnergeweld begeleiden, alsook de (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van het geweld tussen de ouders. De informatie welke zij verschaffen is van essentieel belang voor de uitkomst van dit onderzoek.

Naast de geselecteerde hulpverleners is ook gekozen voor een kleine steekproef onder de slachtoffers. Er zijn drie slachtoffers bereid gevonden, omdat deze kwetsbare groep, ook via de welzijnsinstellingen, moeilijk te bereiken is. Dit is gelegen in de complexiteit van het probleem en om privacy redenen. Desondanks hebben deze drie slachtoffers aangegeven bereid te zijn om mee te werken aan het onderzoek, met het klemmende verzoek alles anoniem te houden. Om deze reden zal niet worden genoemd via welke welzijnsinstelling zij benadert zijn en waar zij op dit moment verblijven. Ook worden de hulpverleners in dit onderzoek om privacyredenen niet bij naam genoemd. Op deze manier wordt hun privacy beschermd en hun anonimiteit gewaarborgd (Baarda et al., 2009). De deelvragen uit dit onderzoek richten zich op de hulpverleners en om deze reden is deze steekproef

groter. De slachtoffers zijn gevraagd om mee te werken, omdat de ervaring van de slachtoffers ook waardevol en aanvullend is voor dit onderzoek.

3.2 Dataverzamelmethode

Dit onderzoek betreft een kwalitatief onderzoek, bij een kwalitatief onderzoek kan worden gekozen voor een observatiemethode of een interview. Kwalitatief onderzoek biedt de onderzoeker de ruimte om flexibel om te gaan met de vragen uit de topiclijst, daarnaast kan er dieper ingegaan worden op thema's die relevant zijn voor het onderzoek (Verhoeven, 2011). Kwalitatief onderzoek houdt zich niet vast aan cijfermatig gegevens verzamelen zoals bij kwantitatief onderzoek het geval is.

Voor het benaderen van de respondenten voor dit onderzoek is er eerst contact gelegd door middel van email met een, voor de onderzoeker, bekende kwaliteitsmedewerker uit de welzijnsinstelling, welke onder andere vragen en/of verzoeken, rondom scripties en dergelijke in behandeling neemt. Aan deze medewerker is per email gevraagd of er een mogelijkheid bestaat om via de welzijnsinstelling en oude collega's van de onderzoeker in contact te komen met vrouwelijke slachtoffers van partnergeweld en hun (kwetsbare) kinderen als getuige van partnergeweld. Op dit verzoek is niet positief gereageerd, omdat de doelgroep, volgens de kwaliteitsmedewerker, complex is en de onderzoeker geen praktijkovereenkomst meer heeft binnen de welzijnsinstelling. Omdat de doelgroep moeilijk bereikbaar is heeft de onderzoeker ervoor gekozen om de focus te leggen op de hulpverleners, welke veel ervaring hebben met betrekking tot de doelgroep. Doordat deze keus is gemaakt, waren de betrokken welzijnsinstelling wel bereid om mee te werken.

De onderzoeker heeft schriftelijk, een oproep gedaan naar ervaren hulpverleners op het gebied van huiselijk geweld. Deze oproep is op de website van één van de welzijnsinstellingen geplaatst en op deze manier is een deel van de respondenten geworven. De hulpverleners die zich hebben gemeld, hebben de onderzoeker per email benadert. De onderzoeker heeft vervolgens telefonisch contact opgenomen om een afspraak te maken met de respondenten die zich gemeld hebben. Naast deze oproep heeft de onderzoeker per email contact gelegd met een andere meewerkende welzijnsinstelling. Het doel van dit onderzoek is besproken met een medewerker en in overleg met de leidinggevende van die welzijnsinstelling is een akkoord gegeven om respondenten binnen deze welzijnsinstelling te werven. Alle meewerkende hulpverleners hadden de voorkeur geuit om geïnterviewd te worden bij de instelling waar zij werkzaam zijn (om privacy redenen zullen deze welzijnsinstellingen niet bij naam genoemd worden). Naast het werven van hulpverleners, heeft de onderzoeker, ondanks de complexiteit, slachtoffers geprobeerd te werven. De onderzoeker heeft in eerste instantie de vraag neergelegd bij de twee meewerkende instellingen, maar deze instellingen stonden daar niet voor open. De onderzoeker heeft desondanks gepoogd om een aantal andere welzijnsinstellingen telefonisch te benaderen, met name instellingen waar de onderzoeker in de voorgaande studie jaren praktijkervaring heeft opgedaan. Door de bekendheid van de onderzoeker binnen één van de benaderde welzijnsinstellingen is men akkoord gegaan met de vraag naar slachtoffers en kinderen. Er is door de contactpersoon van de desbetreffende welzijnsinstelling contact gelegd met deze slachtoffers en na goedkeuring van hen, heeft de onderzoeker zelf telefonisch

contact opgenomen met de desbetreffende slachtoffers. Deze slachtoffers hebben allen begeleiding gehad van een maatschappelijk werker en wonen allen op dit moment zelfstandig. Alle drie de interviews met de slachtoffers hebben in de provincie Zuid Holland plaatsgevonden, ook hadden alle drie de slachtoffers een voorkeur om op hun huidige woonadres geïnterviewd te worden.

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een half gestructureerd interview, omdat deze methode de ruimte biedt om af te wijken van de onderwerpen en de volgorde van de vragen die opgenomen zijn in de topiclijst. Daarnaast, biedt deze manier van interviewen de mogelijkheid om andere inzichten te krijgen, welke relevant zijn voor het beantwoorden van de hoofdvraag. Bij een half gestructureerd interview is het gemakkelijk om door te vragen op thema's die van belang zijn voor het beantwoorden van de hoofdvraag. De topiclijst heeft de functie om richting te geven aan het interview en de volgorde die gehanteerd gaat worden, opdat de vooraf gedefinieerde thema's aan bod komen (Baarda et al., 2013).

Voorafgaande aan de interviews is de topiclijst gecontroleerd aan hand van een rollenspel met een afstuderende student. Op deze manier is gecontroleerd of de topiclijst voldoende duidelijk, werkbaar en logisch is. Door deze manier van werken met de topiclijst is de betrouwbaarheid en de kwaliteit van het onderzoek verhoogd. Bij alle interviews is gebruik gemaakt van een geluidsopname, hierdoor heeft de onderzoeker op een later moment de mogelijkheid gehad om de interviews terug te luisteren en schriftelijk vast te leggen, dit om de kans op terugkomen van irrelevante informatie, van sommige besproken thema's in de transcripties, te minimaliseren. Tijdens de interviews is gestreefd naar het stellen van open vragen, waarop de respondenten duidelijke antwoorden hebben kunnen geven. De onderzoeker heeft op deze manier de ruimte gekregen om goed door te kunnen vragen op relevante thema's binnen dit onderzoek. De interviews zijn nauwkeurig getranscribeerd en gecodeerd. Het coderen is van belang om de irrelevante zaken, welke geen betrekking hebben op de hoofd- en deelvragen achterwege te laten (Verhoeven, 2011).

Ethische verantwoording

Er kan binnen dit onderzoek gesproken worden over een ethische verantwoording, omdat de respondenten op de hoogte zijn van het onderzoek waar zij aan deelnemen. Er is uitgelegd wat het onderzoek inhoudt en met welk doel dit onderzoek gedaan wordt. Daarnaast is ook benadrukt dat alle verzamelde informatie anoniem zal blijven. De onderzoeker heeft alle respondenten uitgelegd dat zij niet verplicht zijn om antwoord te geven op vragen waar zij niet achter staan, zij kunnen zich beroepen op het recht dat zij hebben om het interview af te breken en wijzigingen aan te brengen als zij ergens niet achter staan. Eén van de hulpverleners heeft gebruikt gemaakt van dit recht, door te verzoeken om voorafgaande het inlevermoment van dit onderzoek, te willen controleren welke citaten van de betreffende hulpverlener zijn gebruikt. De onderzoeker is deze hulpverlener tegemoet gekomen en heeft de citaten per email ter beoordeling toegestuurd.

Ter geruststelling van de slachtoffers is benadrukt dat de opnames enkel gebruikt zullen worden om het interview schriftelijk vast te leggen en uit te werken. Alle respondenten weten dat dit een afstudeeronderzoek betreft en de onderzoeker is eerlijk geweest over de kans die bestaat dat een

onafhankelijke docent bij twijfel van de afgenomen interviews, de geluidsopnames en de bijbehorende transcripties kan opvragen. Daarnaast heeft de onderzoeker aangegeven, dat ook om deze reden namen en overige privégegevens niet genoemd zullen worden. Zowel de hulpverleners als de slachtoffers hadden hier geen problemen mee.

3.3 Meetinstrument

In de vorige paragraaf is de methode van de dataverzameling beschreven. Voordat er data vermeld wordt, moeten een aantal meetinstrumenten gedefinieerd worden, welke gebruikt zijn om de gegevens te verzamelen. Volgens Baarda et al. (2013) is het gebruiken van diverse meetinstrumenten afhankelijk van het soort onderzoek wat uitgevoerd wordt. In deze paragraaf wordt toegelicht welke meetinstrumenten zijn gebruikt om tot de meest betrouwbare resultaten te komen. Een belangrijk meetinstrument binnen dit onderzoek is de topiclijst, welke als bijlage aan dit onderzoek toegevoegd is. De topiclijst behandelt de thema's welke betrekking hebben op de hoofd- en deelvragen. Om de topiclijst vorm te geven is gebruik gemaakt van relevante informatie uit de probleemanalyse en relevante theorie uit het theoretisch kader. In de afgenomen interviews is inhoudelijk ingegaan op de samenwerking tussen het formele- en informele netwerk, om passende hulp te bieden aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld. In de topiclijst voor de slachtoffers is ingegaan op hun ervaring met betrekking tot de manier waarop hun informele netwerk is ingezet door de hulpverleners en wat dit informele netwerk voor ze heeft betekent. Ondanks het feit dat de deelvragen primair gericht zijn op de hulpverleners, zijn de uitkomsten hiervan meegenomen in de resultaten van dit onderzoek.

Doordat de onderzoeker een selectie van zeven hulpverleners en drie slachtoffers heeft gemaakt, zijn er twee topiclijsten ontwikkeld. Deze keus is gemaakt omdat hulpverleners een andere positie bekleden dan de slachtoffers. Daarnaast, bekijken slachtoffers de hulp die zij krijgen op een andere manier, dan hulpverleners dit doen. Doordat er gekozen is voor deze gevarieerde selectie, is de mogelijkheid gecreëerd om meer diepgang in het onderzoek te brengen. Binnen de hulpverlening wordt van hulpverleners verwacht dat zij een gesprek met cliënten neutraal aangaan. Voor het afnemen van de interviews is bewust gekozen voor deze manier van werken namelijk; een zo neutraal mogelijke houding, zodat met name de slachtoffers zich op hun gemak voelen. Uit praktijkervaring blijkt dit vaak bij mensen met problemen goed te werken, maar ook in de gesprekken met hulpverleners heeft een 'social talk' veelal gezorgd voor een ontspannen sfeer, waardoor er voldoende ruimte ontstond voor veel openheid over het thema.

3.4 Data-analyse

Zoals eerder vermeld, gaat het hier om een kwalitatief onderzoek waarbij gebruik is gemaakt van een half gestructureerd interview. De verzamelde data is methodisch gestructureerd (Verhoeven, 2011). Aan de hand van de geluidsopnames, zijn de interviews letterlijk uitgeschreven, om door middel van coderen, orde in de gegevens aan te brengen. Voor het transcriberen is gebruik gemaakt van 'Listen N Write Free', dit programma heeft het nauwkeurig en schriftelijk vastleggen vereenvoudigd.

Het coderen bestaat uit drie fasen, namelijk het open coderen, axiaal coderen en selectief coderen. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van een open codering waarbij gekleurde labels toegekend zijn aan fragmenten uit het interview. Op deze manier is het voor de onderzoeker duidelijk waar de fragmenten over gaan (Boeije, 2014). Voor het open coderen heeft de onderzoeker alle data uitgeprint, vervolgens heeft de onderzoeker gekeken welke fragmenten vergelijkbaar waren met elkaar. De onderzoeker heeft deze fragmenten geknipt, opnieuw een kleur gegeven en bij elkaar gezet, zodat er op een later moment een goede selectie gemaakt kon worden. Een voorbeeld van een label bij het open coderen is *'Classificatie getuige partnergeweld'*. Bij het open coderen is gebruik gemaakt van meerdere labels om per thema een goede analyse te kunnen maken over de betreffende thema's. Per uitgewerkt transcript is geëvalueerd om op deze manier te controleren of de labelstructuur klopt en of deze gewijzigd diende te worden. Vervolgens is gebruik gemaakt van het axiaal coderen, wat inhoudt dat de open gecodeerde fragmenten vergeleken worden om de overeenkomsten en de verschillen waar te nemen (Boeije, 2014). Er is door de onderzoeker, bij het axiaal coderen specifiek gekeken welke aspecten overeenkomsten hebben en welke verschillen er zijn, bijvoorbeeld: *'Emotionele steun'*, waarbij hulpverleners, maar ook de slachtoffers ongeveer vergelijkbaar reageren met vergelijkbare voorbeelden uit de praktijk, of *'Praktische steun'*, waarbij gekeken is naar de manier waarop *'Praktische steun'* geïnterpreteerd wordt door de geïnterviewde hulpverleners en slachtoffers. Een voorbeeld: praktische steun met betrekking tot administratie ordenen, budgetteren of praktische steun met betrekking tot de kinderen ophalen of met de kinderen iets leuks doen. Aan de hand van het axiaal coderen zijn de codes gesplitst en samengesteld om op deze manier tot nieuwe codes te komen, hierbij is opnieuw gebruik gemaakt van verschillende kleuren. Door de codes te vergelijken kan er worden geoperationaliseerd en gevalideerd (Boeije, 2014). Het axiaal coderen heeft ervoor gezorgd dat er door de onderzoeker bepaald kon worden, welke elementen wel en welke niet belangrijk waren. Tenslotte is er selectief gecodeerd, in deze fase is er eigenlijk geen sprake meer van coderen, omdat het bij het selectief coderen gaat om de tekst uitwerken tot een theorie. Hiermee wordt de samenhang vastgesteld, geanalyseerd en geïnterpreteerd, om op deze manier verbanden te kunnen leggen op basis van de mate waarin concepten terugkomen, ten einde antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag (Boeije, 2014).

Wanneer beide coderingen hebben plaatsgevonden, is er een codeboom ontstaan. Aan de hand van de codeboom is een koppeling gemaakt met de deelvragen welke tot de resultaten en de conclusie hebben geleidt. Volgens Baarda et al. (2009) wordt de betrouwbaarheid van het onderzoek vergroot aan de hand van de transcripties en de codeboom, omdat hierin een selectie gemaakt wordt van relevante thema's voor het beantwoorden van de deelvragen en de hoofdvraag. Tot slot, is aan de hand van de resultaten, een conclusie getrokken welke uit dit onderzoek is voortgekomen.

Validiteit en betrouwbaarheid

Volgens Baarda et al. (2009) is een onderzoek pas betrouwbaar wanneer er weinig sprake is van toeval, welke ontstaat door vertekening van het onderzoeksobject. Dit onderzoek wordt ondersteund door de meetinstrumenten welke als middel fungeren om het onderzoek zo betrouwbaar mogelijk te maken. Aan de hand van de geluidsopnames kan worden gecontroleerd of er daadwerkelijk interviews

zijn afgenomen, daarnaast wordt dit onderzoek ook ondersteund door de uitwerking van alle aantoonbare interviews. Daarbij hebben literatuuronderzoek, de topiclijst en het selectief coderen ook een ondersteunende functie gehad om de betrouwbaarheid van het onderzoek te verhogen. Doordat er een selecte steekproef is uitgevoerd onder ervaringsdeskundigen (de slachtoffers) en hulpverleners uit welzijnsinstellingen, welke gespecialiseerd zijn in de doelgroep, is een zo hoog mogelijk betrouwbaarheid getracht te behalen.

Baarda et al. (2013) onderscheid in zijn theorie de termen interne- en externe validiteit. De interne validiteit heeft betrekking op de vraag of de juiste steekproef binnen het onderzoek is genomen en of de juiste meetinstrumenten zijn gebruikt. Ook wordt er bij de interne validiteit gekeken naar de wijze waarop de data- analyse is toegepast (Baarda et al., 2013). De interne validiteit binnen dit onderzoek is gewaarborgd, doordat er vooronderzoek is gedaan naar het probleem welke dit onderzoek beschrijft. Aan de hand van dit vooronderzoek is een logisch theoretisch kader geschreven door relevante literatuur te raadplegen, welke zowel aansluit op de probleemanalyse als op de hoofd- en deelvragen. Bij de externe validiteit, kan volgens Verhoeven (2014) de conclusie, welke uit dit onderzoek getrokken wordt, toegepast worden op een bredere groep mensen, die voor dit onderzoek relevant zijn, op deze manier zijn de resultaten generaliseerbaar. De resultaten van dit onderzoek zijn echter niet generaliseerbaar, omdat het hier gaat om passende hulp bieden aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld, met andere woorden: elke situatie is verschillend en vereist een andere aanpak.

Volgens Baarda et al. (2013) staat de criteria waarop de validiteit beoordeeld wordt, centraal. Daarnaast is de vraag of de manier waarop dit onderzoek is uitgevoerd, daadwerkelijk de juiste is voor het beantwoorden van de hoofd- en deelvragen. Om het tegendeel van bovenstaande theorie te bewijzen is het belangrijk dat de respondenten in alle open- en eerlijkheid antwoord hebben gegeven op de vragen welke aan bod zijn gekomen gedurende de interviews. Om deze reden is, zoals eerder vermeld, gekozen voor een half gestructureerd interview. Wanneer theorieën en interviews niet met elkaar samenhangen, waardoor er tegenstrijdigheden ontstaan, kan het onderzoek volgens Baarda et al. (2013) niet als valide worden beschouwd. Daarom is het van belang dat zowel de structuur van het onderzoek en de resultaten uit het onderzoek met elkaar samenhangen. Volgens Verhoeven (2014) wordt een onderzoek betrouwbaar wanneer er geluidsopnames worden gemaakt en de verzamelde gegevens opnieuw geanalyseerd worden. Tenslotte dient het onderzoek gecontroleerd te worden door andere partijen zoals bijvoorbeeld onderzoekdocenten of opdrachtgevers, zodat er met zoveel mogelijk zekerheid gesproken kan worden over betrouwbare informatie.

Hoofdstuk 4: Resultaten

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten welke voortvloeien uit de afgenomen interviews. Om te beginnen worden de resultaten beschreven en wordt aan de hand van theorie een koppeling gemaakt naar het Theoretisch kader, tevens wordt er antwoord gegeven op de deelvragen, met als hoofddoel, antwoord te krijgen en te geven op de hoofdvraag.

4.1 Deelvraag één

Wat zijn de ervaringen van hulpverleners binnen welzijnsinstellingen als het gaat om de samenwerking met het informele netwerk in het bieden van passende hulp aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld?

Hulpverleners

Alle geïnterviewde hulpverleners hebben ervaring met de doelgroep, een deel daarvan heeft in het verleden gewerkt bij het Steunpunt Huiselijk Geweld, (nu Veilig Thuis) en vervullen op dit moment de functies van opvoedondersteuners en Jeugd- en gezinswerkers. Een van de hulpverleners reageert als volgt:

Respondent 3: *“Voornamelijk in de periode dat ik bij steunpunt huiselijk geweld werkte natuurlijk en bij veilig thuis, nu in mijn werk gebeurt het nog wel maar dan meer in de vorm dat kinderen getuige zijn van vechtscheidingen.”*

Het andere deel van de hulpverleners werkt bij de vrouwenopvang en geeft aan, regelmatig met vrouwen en kwetsbare kinderen te spreken die in verschillende soorten en mate, of slachtoffer, of getuige van huiselijk geweld zijn geweest. Eén hulpverlener werkt als maatschappelijk werker en begeleidt door middel van trainingen, een groep vrouwen welke nog in de relatie zitten waarin huiselijk geweld plaatsvindt, of net gescheiden of gevlucht zijn, de meeste van deze vrouwen in kwestie hebben kinderen.

Doelgroep (kwetsbare) kinderen

Alle hulpverleners classificeren een kind dat getuige is geweest van partnergeweld wanneer er sprake is van fysiek en/of verbaal geweld tussen beide ouders en wanneer er sprake is van onveilige situaties waarbij kinderen ontwikkelingsschade kunnen oplopen. Het merendeel van de hulpverleners geeft aan, dat het partnergeweld kan bestaan uit: slaan, schoppen, schreeuwen en schelden, de verbale uitingen doen (meestal) naar de moeder in het bijzijn van de kinderen. Een groot deel van de hulpverleners geeft aan dit vaak te zien en mee te maken in vechtscheidingen, waar kinderen bij betrokken zijn. De meerderheid van de hulpverleners geven aan, dat ouders zelf vaak aangeven dat de kinderen niets van het geweld hebben meegekregen. Daarnaast geven enkele hulpverleners aan, dat er veel uitgelegd wordt aan de ouders over de gevolgen van het zien en meemaken van partnergeweld, omdat de meeste hulpverleners zien dat ouders hier weinig tot niet bij stilstaan.

Slachtoffers van partnergeweld

De geïnterviewde slachtoffers geven aan met partnergeweld te maken hebben gehad. Een van de slachtoffers is inmiddels alleenstaand en het tweede slachtoffer geeft aan nog samen te zijn met haar partner en de derde geeft aan momenteel bezig te zijn met de scheiding. Bij twee van de drie slachtoffers was het huiselijk geweld fysiek en heeft het plaatsgevonden tijdens en na de zwangerschap én in het bijzijn van de kinderen. Bij één van de slachtoffers waren de kinderen er zelfs fysiek bij betrokken. Het derde slachtoffer geeft aan dat haar kinderen en zij zelf werden vernedert, gekleineerd en geïsoleerd. Het tweede slachtoffer geeft aan voornamelijk met verbaal partnergeweld te maken hebben gehad. Dit slachtoffer geeft ook aan dat haar kind tijdens het verbale geweld hiervan getuige is geweest. Alle slachtoffers geven aan, dat hun kinderen hier een traumatische ervaring aan over hebben gehouden. Twee van de drie kinderen van een het derde slachtoffer krijgen momenteel specialistische hulp van een therapeut en de overige kinderen van de slachtoffers, kampen met klachten als woede-uitbarstingen waarvan bij één kind dit gepaard gaat met angstgevoelens. Bij het eerste slachtoffer is een van de kinderen zelfs gewelddadig naar zijn jongere zusje.

Betrokkenheid informele netwerk

Het merendeel van de hulpverleners geeft aan, dat het informele netwerk steeds meer betrokken wordt bij hulpverleningsprocessen, maar dat dit echter nog steeds een punt van aandacht blijft. Bij de geïnterviewde opvoedondersteuners en Jeugd- en gezinswerkers ligt de focus op het vraaggericht werken. Het merendeel geeft aan, eerst te kijken naar de vraag van de cliënt, daarnaast geeft het merendeel aan, dat de gesprekken die met kinderen plaatsvinden, altijd in overleg met de ouders gaan, omdat deze hiervoor toestemming moeten geven. Een deel van de geïnterviewde opvoedondersteuners geeft aan, eerst de problemen in kaart te brengen en daarna te onderzoeken wie voor de cliënt ondersteunend is geweest in het verleden en wie op dit moment ondersteunend is. Zij geven aan, dat als dit duidelijk is, er zo snel mogelijk gekeken wordt naar wie uit het informele netwerk betrokken kan worden, zodat de hulp, waar nodig, ingezet kan worden. Ten aanzien van de betrokkenen uit het informele netwerk, geeft het merendeel aan dat, opa's en oma's in veel gevallen betrokken worden, waarbij een enkeling aangeeft dat een oom of een tante ook wel eens betrokken wordt. Het merendeel geeft aan, dat degene die erbij betrokken wordt, vaak iemand is waar het kind zich veilig bij voelt, in de meeste gevallen zijn dit niet de ouders.

Vaders/plegers

De geïnterviewde cliëntbegeleiders geven aan, dat sinds er sprake is van een open setting binnen de welzijnsinstelling waarin zij werkzaam zijn, vaders/plegers ook intensief bij de begeleidingstrajecten worden betrokken, behalve als het onveilig is en/of als de vrouwen hier niet mee instemmen. Ook geven zij aan dat hun uitgangspunt is, dat het kind centraal staat en dat daar waar het kan er systeemgericht gewerkt wordt. Sommige kinderen hebben geen behoefte aan contact met de vader, enkele geïnterviewde hulpverleners geven aan dat het dan vaak gaat om de wat oudere kinderen.

Vrienden/kennissen

De geïnterviewde cliëntbegeleiders geven ook aan, vaak te zien dat de vrouwen en kinderen die bij hun terecht komen veel van hun vrienden en vriendinnen zijn kwijt geraakt, doordat zij in een isolement terecht zijn gekomen door hun (ex) partner. Voor deze vrouwen en kinderen is het om deze reden, vaak moeilijk om het informele netwerk erbij te betrekken. Alle geïnterviewde cliëntbegeleiders geven aan, dat zij ook met de cliënt kijken welk informeel netwerk voor hen ondersteunend is geweest en of de vrouwen hier opnieuw mee in contact willen komen. Ze geven aan, vaak te zien dat sommige vrouwen het wel zien zitten om weer in contact te komen met het oude informele netwerk waarmee het contact door isolement verbroken is. Daarbij geven de geïnterviewde cliëntbegeleiders aan, te zien dat sommige vrouwen geen behoefte hebben om met dit informele netwerk in contact te komen. Een van de geïnterviewde hulpverleners geeft aan dat cliënten tegenwoordig tijdens gesprekken soms zelf voorstellen om iemand uit het informele netwerk mee te nemen naar het gesprek. Zij antwoord hierop als volgt:

Respondent 1: *“Mensen komen zelf steeds meer nu met het idee om iemand mee te brengen en dat is goed, want wat is er eerst de tijd die het wil of willen wij dat van de tijd, maar mensen komen steeds meer zelf met een informeel netwerk dus ja goeie zaak.”*

Slachtoffers van partnergeweld over het informeel netwerk

Ook aan de slachtoffers is gevraagd wat de betrokkenheid van hun informele netwerk is. Naar voren is gekomen dat, twee van de drie geïnterviewde slachtoffers aangeven dat zij het prettig vonden dat hun maatschappelijk werker iemand uit het informele netwerk erbij betrokken heeft. Bij het eerst geïnterviewde slachtoffer had de oom zelf zijn hulp aangeboden. Dit slachtoffer heeft aangegeven dat ze tijdens gesprekken met haar begeleider, niemand uit het informele netwerk erbij te willen betrekken. Bij het tweede slachtoffer werd de moeder betrokken bij het hulpverleningsproces en bij het derde slachtoffer was het de beste vriendin welke meeging naar de gesprekken met het maatschappelijk werk. Het eerste slachtoffer geeft als argument aan, dat het informele netwerk wel op de hoogte mag zijn dat zij hulp krijgt, maar niet alles van haar situatie hoeft te weten. Het derde geïnterviewde slachtoffer geeft aan, dat de familie wel op de hoogte is van het huiselijk geweld, maar daarin erg terughoudend is. Daarbij geeft zij aan, dat zij daarentegen wel veel steun heeft ontvangen van haar beste vriendin, welke ook bij het hulpverleningstraject is betrokken. Twee van de drie slachtoffers waarbij het informele netwerk bij de hulpverlening betrokken is, geven aan dat dit erg ondersteunend was. Eén van de slachtoffers geeft aan dat de betrokkenheid van de moeder ook erg ondersteunend is geweest voor de kinderen. Een ander geïnterviewd slachtoffer geeft aan veel betrokkenheid van het informele netwerk te hebben ervaren in de periode dat het partnergeweld plaatsvond en zij in verwachting was van haar eerste kind, hierbij verwoordt zij het volgende:

Slachtoffer 1: *“Van mijn moeder, mijn vader broers en zussen hielpen af en toe, mijn tantes mijn ooms neefjes, nichten deden dat ook ze hebben mij tijdens mijn eerste zwangerschap erg veel geholpen met van alles voor mij was het nieuw om een baby te krijgen de bevalling en wat ik daar allemaal voor moest doen zeker in die periode dat ik regelmatig nog heftige slaande ruzies had met mijn ex.”*

Functioneel informeel netwerk

Aan de hulpverleners is gevraagd op welke wijze het informele netwerk ingezet wordt om passende hulp te bieden aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld. Naar voren is gekomen dat het merendeel van de hulpverleners eerst toestemming vraagt aan de ouders of dit wenselijk is, omdat het om hun kinderen gaat. Als de ouders akkoord gaan, geven een aantal hulpverleners aan, te onderzoeken aan de hand van gesprekken, bij wie de kinderen zich het meest veilig voelen. Ook geeft het merendeel aan, dat er gekeken wordt naar de rol welke het informele netwerk kan vervullen en wat voor soort informeel netwerk het betreft. Een aantal hulpverleners gebruiken de term constructief, wat betekent dat het informele netwerk ondersteunend en veilig is, waarbij de term destructief wordt gebruikt als een informeel netwerk niet veilig en ondersteunend is. Het merendeel van de hulpverleners geeft aan, door middel van een keukentafel gesprek met alle betrokkenen, dus ook het informele netwerk, te kijken naar wat zij kunnen doen om de (kwetsbare) kinderen en (vaak) de moeder te kunnen ontlasten. De meeste hulpverleners leggen hierbij afspraken vast, welke met het informele netwerk en (vaak) de moeder en in sommige gevallen beide ouders, zijn gemaakt. Daarin worden afspraken gemaakt over wie uit het informeel netwerk wat gaat doen om de kinderen, de moeder of beide ouders te kunnen ondersteunen.

Soort hulp/steun door het informeel netwerk

Het merendeel van de hulpverleners geeft aan dat het vaak gaat om praktische taken, een aantal voorbeelden die tijdens de interviews naar voren zijn gekomen met betrekking tot praktische zaken zijn voornamelijk; de kinderen van school halen, de kinderen opvangen, boodschappen doen, administratie op orde brengen, budgetteren en meer van dit soort praktische hulp. Maar de hulp kan ook gericht zijn op het emotionele vlak, volgens een aantal hulpverleners kan alleen een luisterend oor al erg ondersteunend zijn voor de kinderen. Hulpverleners geven aan dat kinderen soms bepaalde dingen kwijt willen, maar dit niet met hun ouders durven te bespreken. Vaak is, volgens een aantal hulpverleners, iemand uit het informeel netwerk daarin erg ondersteunend en meestal is dat ook iemand die zij vertrouwen.

Samenwerking formele/informele netwerk en gezin

Een deel van de hulpverleners geeft aan om de vier weken een gesprek te hebben met de ouders en het informele netwerk en indien nodig, op regelmatige basis met het kind. Het merendeel van de hulpverleners geeft aan, dat er in gepaste frequentie met het kind afgesproken wordt, om te zien of het kind nog ergens tegenaan loopt, waarbij professionele hulp ingezet moet worden. Op deze manier kunnen zij monitoren of het kind het goed maakt en of de afspraken welke met het informele netwerk zijn gemaakt worden nagekomen. Indien dit niet zo is, geven de meeste hulpverleners aan, opnieuw samen met het informele netwerk, de ouders en de kinderen te bezien, wat eraan gedaan kan worden om opnieuw passende hulp te kunnen organiseren. Het merendeel van de hulpverleners geeft aan, tijdens gesprekken met de kinderen gebruik te maken van methodieken. Een van de methodieken welke gebruikt wordt is de methode *'Het kind centraal'*. Een van de hulpverleners verwoordt het volgende:

Respondent 5: *“We werken met de methodiek krachtwerk, werken met de methodiek veerkracht en we werken het kind centraal dat is een van onze uitgangspunt.”*

Een ander deel geeft aan, dit niet altijd te kunnen controleren, omdat mensen, zeker met andere dan Nederlandse achtergronden, vaak veel familieleden hebben die de kinderen regelmatig ophalen van de vrouwenopvang. Zij geven aan, dat het voor hen lastig is om in de gaten te houden of de ondersteuning welke geboden wordt aan de kinderen wel passend is.

Deskundigheid informeel netwerk

Een deel van de hulpverleners vindt dat het informeel netwerk deskundig genoeg is om passende hulp te bieden aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld. Deze kinderen hebben volgens een aantal hulpverleners, vaak de behoefte aan iemand bij wie ze zichzelf kunnen zijn, of iemand die een luisterend oor biedt. Ook genieten deze kinderen volgens het merendeel van de hulpverleners, veel steun aan praktische activiteiten welke het informele netwerk hun biedt, vaak is dit een opa of oma die, deze activiteiten met ze onderneemt. Volgens een groot deel van de hulpverleners heeft de deskundigheid vaak niet zozeer betrekking op handelingen zoals een professional dit praktiseert, maar is in veel gevallen gericht op de kleine dingen waar kinderen al heel veel genoegdoening uithalen.

Passende hulp aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld

Alle hulpverleners geven aan dat passende hulp betekent, hulp op maat en dus per individu verschillend. Een hulpverlener reageert als volgt:

Respondent 2: *“Hulp op maat, is dat je passende hulp voor kinderen, sowieso natuurlijk kind gericht, het ene kind is introvert en het andere kind extrovert, ene kind is heel intelligent en het ander heeft echter wel een beperking dus je kunt niet één soort begeleiding op al die kinderen inzetten, je moet echt kijken wat heeft dit kind met deze ervaring met de mogelijkheden maar ook de beperkingen van het kind, waar is dit kind bij gebaat.”*

Het merendeel van de hulpverleners geeft aan dat passende hulp ook door het informele netwerk gerealiseerd kan worden, tenzij het informele netwerk hiervoor niet de capaciteiten tot zijn beschikking heeft, of de ouders hier niet achter staan. Volgens het merendeel van de hulpverleners kan passende hulp pas geboden worden aan (kwetsbare) kinderen wanneer één of beide ouders akkoord gaan. Passende hulp aan (kwetsbare) kinderen kan volgens de meeste hulpverleners heel simpel zijn. Een luisterend oor, of een keer iets leuks doen samen kan voor een kind met een beschadigd verleden al erg ondersteunend zijn. De meeste hulpverleners geven aan, dat materiele hulp ook wordt toegepast door het informele netwerk, maar dat dit in mindere mate voor komt. Vaak gaat het bij materiele hulp om praktische zaken, zoals spullen voor de inrichting van een kinderkamer, of geld om boodschappen te doen. Een groot deel van de hulpverleners geeft aan, dat er primair wordt gekeken naar wat heeft het kind, de moeder of beide ouders nodig en daar wordt de hulp van het informele netwerk op afgestemd, wat hulp zo passend mogelijk maakt.

Overbelasting informeel netwerk

Hoewel het merendeel van de hulpverleners de betrokkenheid en de samenwerking met het informele netwerk belangrijk vindt, heeft een klein deel van de geïnterviewde hulpverleners benadrukt dat ook in de gaten gehouden dient te worden of de betrokkenheid niet te belastend wordt voor het ingeschakelde informeel netwerk. Een klein deel van de hulpverleners geeft aan daar heel kritisch in te zijn, om te voorkomen dat dit netwerk overbelast wordt. Een van de hulpverleners geeft aan, dat de kans dat het informele netwerk afhaakt, alleen maar groter wordt en dat het daarom belangrijk is om eerst in te zetten op de 'eigen kracht' van cliënten, dan pas het informele netwerk en als laatst hulpverleners in te schakelen. Zij reageert als volgt:

Respondent 4: *"Ik ben daar zelf ook best wel kritisch in omdat het netwerk ook echt overbelast kan zijn en je ziet soms dat er ineens heel veel beroep wordt gedaan op het netwerk, ik zie soms dat het netwerk daardoor ook afhaakt. Je moet een zo licht mogelijk hulpverlening inzetten, dus altijd eerst de cliënt zelf, dus eigen kracht, dan pas het netwerk dan pas de hulpverlening, dus vind ik het in de praktijk niet altijd even wenselijk. "*

Koppeling met theorie

De meerderheid van de hulpverleners classificeert een kind wat getuige is geweest van partnergeweld, als een kind blootgesteld is aan fysiek en verbaal geweld tussen beide ouders. Dit kan gepaard gaan met schelden, schoppen, slaan, schreeuwen en negatieve uitingen van ouders naar elkaar in het bijzijn van het kind. Volgens Janssen et al. (2012) worden kinderen die getuige zijn van partnergeweld psychisch en emotioneel mishandeld, omdat het geweld wat ze meemaken, impact heeft op de ontwikkeling van kinderen. Kinderen kunnen hierdoor angst voelen, zich bedreigt en achtergesteld voelen en hierdoor ontwikkelingsschade oplopen. Daarnaast constateert het merendeel van de hulpverleners dat ouders vaak aangeven dat de kinderen niets van het geweld hebben meegekregen. Volgens Janssen et al. (2012) geven ouders dat vaak aan, maar in negen van de tien gevallen blijkt dit niet te kloppen.

Met betrekking tot het informele netwerk, geeft het merendeel van de hulpverleners aan, dat zij het informele netwerk betrekken bij hulpverleningsprocessen zodat deze, waar dat kan, kunnen ondersteunen. Volgens de theorie van Baartman (2009) zijn er drie functies welke het informele netwerk kan vervullen in het bieden van steun aan kinderen. De meeste hulpverleners zien dat kinderen, maar vaak ook de ouders ondersteuning krijgen. Op psychologisch vlak kunnen kinderen emotionele steun krijgen. Praktische hulp is ook een functie welke Baartman (2009) in zijn theorie bespreekt. Bij praktische steun aan kinderen, worden ouders volgens een aantal hulpverleners ontlast, doordat mensen uit het informele netwerk de kinderen bijvoorbeeld meenemen voor een dagje uit. Praktische steun kan er ook op gericht zijn, dat het informele netwerk praktische steun biedt aan de ouders, door bijvoorbeeld voor hen de administratie op orde te brengen, of te helpen een budgetplan te maken, of mee te gaan naar afspraken. Volgens Baartman (2009) krijgt het gezin de mogelijkheid om zelf iets te ondernemen, bijvoorbeeld door er even tussenuit te gaan, zodat zij niet constant bezig zijn met hun problemen. Volgens een aantal hulpverleners is er soms ook sprake van kinderen die tijdelijk bij een familielid verblijven, omdat de spanning dusdanig opgelopen is, dat het thuis voor

kinderen even te ingrijpend is. Een familielid bewaakt in die periode de opvoeding, volgens Baartman (2009) heet dit de normatieve functie, de meeste hulpverleners geven aan dit niet vaak mee te maken.

4.2 Deelvraag twee

Wat verwachten de hulpverleners, binnen welzijnsinstellingen, van het informele netwerk welke bereid is om passende hulp te bieden aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld?

Voor het antwoord op deze deelvraag is ingegaan op het concept van de PCS en de verwachtingen welke hulpverleners hebben van het informele netwerk als het gaat om het bieden van passende hulp.

Concept PCS

Het merendeel van de hulpverleners vindt het concept van de PCS een goed concept, maar een groot deel geeft aan dat er kritisch gekeken moet worden, in hoeverre het informele netwerk geschikt is om opvoedende taken van ouders over te nemen in onveilige situaties.

Daarnaast geeft een deel van de geïnterviewde hulpverleners aan, dat er ook gekeken moet worden naar het milieu waar het kind uitkomt, namelijk of deze helpend en waardevol is, of juist niet. Het merendeel van de hulpverleners geeft aan, dat ouders vaak ook niet willen dat een ander zich bemoeit met de opvoeding, ouders geven volgens hulpverleners aan, dat dit hun verantwoordelijkheid is. Een deel van de hulpverleners geeft daarbij aan, dat dit in onveilige situaties wel eens wordt overgenomen door een familielid die tijdelijk de opvoeding waarneemt.

Constructief/destructief of geen informeel netwerk

Een klein aantal van de hulpverleners geeft aan, dat een destructief informeel netwerk omgebogen kan worden naar een constructief informeel netwerk en dan alsnog ingezet kan worden om passende hulp te bieden aan (kwetsbare) kinderen. Enkele hulpverleners geven aan, dat als er sprake is van een destructief informele netwerk, het kind en de ouders beter af zijn als zij afstand nemen van dit informele netwerk. Een klein deel van de hulpverleners geeft aan, te zien dat veel ouders en (kwetsbare) kinderen helemaal geen informeel netwerk hebben en daar dus ook niets te halen is. Een enkeling geeft aan, dat er altijd iemand is binnen het informele netwerk die iets kan betekenen, maar nader onderzoek leert vaak, volgens de meeste hulpverleners, dat het mensen zijn die net iets verder van de kinderen afstaan om ingezet te worden ter ondersteuning.

Slachtoffers en het informeel netwerk

Een van de drie geïnterviewde slachtoffers geeft aan, het prettig te vinden om steun te krijgen van de familie, maar zij geeft ook aan dat als het op de opvoeding aankomt, niemand hierover iets te zeggen heeft. De overige twee slachtoffers geven aan, het fijn te vinden om adviezen te krijgen over zaken waar zij tegenaanlopen als het gaat om de opvoeding. Bij een van de slachtoffers is de beste vriendin erg ondersteunend en adviserend hierin en bij de andere is dat de moeder. Een slachtoffer verwoordt het volgende:

Slachtoffer 2: *“Door mijn onzekerheid door alle vernederingen, door mijn man en de woede-uitbarstingen van mijn zoontje weet ik soms niet hoe ik moet doen dat het hem niet afschrikt, ik ben*

bang dat hij alleen maar nog meer raar gaat doen, mijn zoontje, soms wordt ik ook erg boos als ik dat zo voel bel ik mijn moeder ik vertrouw haar voor tweehonderd procent dus vaak geeft zij mij tips van hoe ik het beste kan omgaan met de uitbarstingen van mijn zoontje.”

Verwachtingen steun Informele netwerk

Hierop geeft het merendeel van de geïnterviewde hulpverleners aan, dat er voortdurend afgestemd moet worden met het informele netwerk, omdat het ene netwerk erg steunend en helpend kan zijn, maar dat aan de andere kant dat ook anders kan zijn. Daarnaast geven de meeste hulpverleners aan, dat het in balans moet zijn en dat het informele netwerk het ook moet aankunnen. Het merendeel geeft aan, dat het een kwestie is van elkaar daarin te vinden, omdat beide partijen vaak één doel voor ogen hebben, namelijk dat het goed gaat met de kinderen en daarbij ook de ouders. Het merendeel geeft aan, dat door gebruik te maken van de steun en kracht van zowel professionals als het informele netwerk, er veel bereikt kan worden om de ouders en de kinderen te helpen. Een hulpverlener verwoordt het volgende:

Respondent 6: “Mits we de juiste keuzes maken en de grenzen bewaken van wat thuishoort bij een professioneel netwerk en informeel netwerk. Maar het is en blijft belangrijk om alles in het juiste perspectief te blijven zien. Wat kun je redelijkerwijs verwachten van een informeel netwerk en wat hoort gewoon thuis bij de professionals, dat is belangrijk.”

Verwachtingen t.a.v. passende hulp

Als het op passende hulp vanuit het informele netwerk bekeken aankomt, dan reageren de hulpverleners divers. Een klein deel van de hulpverleners geeft aan, dat vanuit Sociale Netwerkstrategieën gekeken moet worden naar wat het informele netwerk kan betekenen voor de ouders en de (kwetsbare) kinderen. Deze hulpverleners geven aan, dat zij het informele netwerk de ruimte moeten geven om zelf te beslissen, of zij bereid zijn mee te werken en waar zij eventueel inzetbaar zijn. Op deze manier kan, volgens een aantal hulpverleners, passende hulp door het informele netwerk georganiseerd kan worden. Een ander deel van de geïnterviewde hulpverleners geeft aan dat vanuit hun positie, systeemgericht gewerkt wordt en daar worden opa's en oma's en andere familieleden niet per definitie bij betrokken. Daarnaast geeft één hulpverlener ook aan, dat cliënten met een andere nationaliteit, vaak een groter informeel netwerk hebben, waardoor het lastiger is om uit die grote groep geschikte mensen te vinden die inzetbaar kunnen zijn.

Slachtoffers

Van de drie geïnterviewde slachtoffers hebben twee aangegeven dat de hulp die zij kregen zeker passend was en vaak gebaseerd was op emotionele steun. Zij gaven aan, dat deze steun op dat moment was, wat zij nodig hadden. Een van de slachtoffers gaf daarbij aan, dat zij ook veel baat heeft gehad bij de praktische hulp welke door haar beste vriendin geboden is, namelijk dat de kinderen regelmatig bij haar terecht konden.

Koppeling met de theorie

De hulpverleners geven aan, dat er samen gekeken moet worden naar wat het informele netwerk kan betekenen voor ouders en (kwetsbare) kinderen. Het is volgens een aantal van de hulpverleners

belangrijk om bij het betrokken informele netwerk te informeren wat zij kunnen doen voor 'dat' gezin met 'die' problemen. Het informele netwerk kan op deze manier, volgens de hulpverleners, zelf beslissen waar zij passende ondersteuning aan, zowel de kinderen als het gezin kunnen gaan geven. Hierbij is het volgens de hulpverleners, belangrijk dat mensen bereidheid tonen, waarbij het vervolgens een kwestie is van continu afstemmen, zodat beide partijen kunnen samenvoegen om passende hulp te bieden aan de (kwetsbare) kinderen als getuige van partnergeweld en diens ouders. Volgens Ligthart (2013) kunnen kinderen van beide netwerken zowel steun als zorg ontvangen. In het 'Welzijn Nieuwe Stijl', kunnen kinderen een combinatie van zorg krijgen, dit betekend van zowel professionals als van het informele netwerk. Dit is afhankelijk van het soort zorg dat een kind nodig heeft, de mogelijkheden van het gezin en de mogelijkheden van het informele netwerk.

4.3 Deelvraag drie

Welke mogelijkheden en knelpunten zien hulpverleners van welzijnsinstellingen in het betrekken van het sociale netwerk voor het bieden van passende hulp aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld?

Voor het beantwoorden van deze deelvraag is ingegaan op de knelpunten welke de hulpverleners en de slachtoffers tegenkomen in het betrekken van het informele netwerk. Daarnaast, is er ook gekeken naar de voordelen en de verbeteringen ten aanzien van het informele netwerk welke betrokken wordt om ondersteuning te bieden aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld.

Knelpunten

Het merendeel van de geïnterviewde hulpverleners geeft aan dat schaamte en angst vaak knelpunten zijn bij ouders. De schaamte richt zich volgens een aantal hulpverleners op het feit dat er huiselijk geweld plaatsvindt, of plaats heeft gevonden, waardoor ouders zich schamen en daardoor het informele netwerk niet toelaten met als gevolg dat niemand ingezet kan worden. Volgens een deel van de hulpverleners speelt angst bij ouders en bij kinderen een grote rol. Hierdoor kunnen zij zich terughoudend opstellen en een stap terug doen, waardoor hulp niet georganiseerd kan worden. Niet alleen bij ouders en kinderen zien hulpverleners angst, maar ook bij het informele netwerk. Een aantal hulpverleners ziet angst bij het informele netwerk, daar waar het aankomt op het in gesprek gaan met de kinderen over wat er gebeurt is. Een deel van de hulpverleners geeft aan, dat sommige mensen uit het informeel netwerk bang zijn om over een bepaald onderwerp te praten met de kinderen, omdat zij aangeven bang te zijn dat het kind van streek raakt of nog meer schade oploopt. Een deel van de hulpverleners geeft aan, dat het informele netwerk zich hierdoor geremd voelt en die gesprekken met kinderen juist uit de weg gaan. Daarnaast geven zij aan, dat het informeel netwerk ook angst ervaart, als het aankomt op het melden van verdenkingen van huiselijk geweld in het belang van het kind. Volgens de meeste hulpverleners is angst voor de reactie van de ouders de meest voorkomende reden dat een verdenking van huiselijk geweld niet gemeld wordt. Verder geeft het merendeel van de hulpverleners aan dat het informele netwerk soms niet geschikt is, omdat zij bijvoorbeeld uit het criminele circuit komen, of omdat zij erg partijdig zijn en daardoor niet in staat zijn om objectief naar de situatie te kijken. Eén hulpverlener geeft aan, dat mensen uit het informele netwerk altijd wel iets van 'iets' vinden en dat ook willen benoemen. Zij geeft aan, dat het informele netwerk niet, niet onpartijdig

kan zijn. Deze hulpverlener geeft aan dat het belangrijk is om met het informele netwerk in gesprek te gaan, om te kijken wat de ouders en kinderen nodig hebben en niet wat, het informele netwerk vindt, dat de hulpbehoevende nodig heeft, om tot een goede samenwerking te komen met het informele netwerk. Daarnaast geven zij aan, vaak te zien dat, op het moment dat er teveel een beroep wordt gedaan op het informele netwerk, mensen zelfs al bij voorbaat kiezen om er niet in betrokken te willen worden. Een klein deel van de hulpverleners geeft aan, dat de hulp uit het informele netwerk vaak voor een korte periode goed gaat, maar dat het informele netwerk daarna afhaakt door onder andere overbelasting. Een enkeling geeft aan, dat op het gebied van financiering, er ook sprake kan zijn van misbruik door de ingezette hulp uit het informele netwerk. Als laatste geven sommige ouders aan, volgens een aantal hulpverleners, dat zij niet beschikken over een informeel netwerk waar zij een beroep kunnen op doen. De meeste hulpverleners geven aan, dat dit ook een knelpunt is, omdat deze gezinnen hierdoor vaak in hun problemen blijven hangen.

Slachtoffers over knelpunten

Twee van de drie slachtoffers hebben aangegeven knelpunten te zijn tegengekomen met betrekking tot het informele netwerk en de samenwerking met het formele netwerk. Een van de slachtoffers heeft aangegeven het informele netwerk niet te hebben betrokken. Zij gaf aan dat zij geen behoefte had in bemoeienis van het informele netwerk. Eén van de drie slachtoffers gaf aan, dat hoewel zij het erg ondersteunend vond dat haar moeder bij de hulpverlening betrokken werd, zij moeite had met het feit dat haar moeder de taal niet goed beheerst, waardoor de gesprekken tijdens het hulpverleningsproces stroef verliepen. Zij gaf aan, dat er steeds door haar zelf uitgelegd moest worden aan haar moeder wat de hulpverlener bedoelde te zeggen. Zij gaf aan, dat dit het voor haar moeilijk maakte en voor haar moeder ook extra belastend was. Een ander slachtoffer kampte met angst met betrekking tot de betrokkenheid van haar vriendin. Dit slachtoffer verwoordt het volgende:

Slachtoffer 3: *“Het feit dat ik mijn vriendin eigenlijk best wel heb belast met mijn problemen, het steeds meegaan naar gesprekken was voor haar tijdrovend en mijn kinderen waren ook regelmatig bij haar, ook daar heb ik vaak mee gezeten ik wou haar niet constant vragen of ze meeding maar ook het opvangen van mijn kinderen, uiteindelijk heeft zij ook haar eigen leven.”*

Voordelen

Het merendeel van de hulpverleners geven aan, dat de voordelen voornamelijk zitten in het feit dat het informele netwerk dichtbij de ouders en de (kwetsbare) kinderen staat, wat volgens een deel van de hulpverleners wat vertrouwd aanvoelt. Een deel geeft aan, dat het een voordeel is dat ouders en kinderen hun problemen in hun eigen netwerk zelf oplossen, opdat zij meer zelfvertrouwen ontwikkelen en in eigenwaarde groeien.

Slachtoffers over voordelen

Twee van de drie slachtoffers geven aan, veel te hebben gehad aan de steun welke zij uit het informele netwerk hebben ontvangen. Deze steun was, volgens deze slachtoffers, vooral emotionele steun voor hen en voor de kinderen. Eén van de slachtoffers noemde in dit kader ook de praktische steun. Eén van de slachtoffers geeft aan dat, het hebben van iemand om je heen erg waardevol is,

zeker in situaties waarbij huiselijk geweld plaatsvindt. Twee slachtoffers geven aan dat het informele netwerk niet groot hoeft te zijn, als er maar iemand is die hun en de (kwetsbare) kinderen kunnen ondersteunen daar waar het kan.

Verbeterpunten hulpverleners

Hier reageren de hulpverleners heel divers, een klein deel van de hulpverleners benoemt dat er niet geschroomd moet worden om het informele netwerk te vragen of deze iets kan betekenen voor de ouders en de (kwetsbare) kinderen. Een enkeling geeft aan dat de focus niet alleen mag liggen op het inzetten van het informeel netwerk, maar dat de focus ook moet liggen in het aanreiken van meer handvatten, om ervoor te zorgen dat hulpverleners steeds beter worden in het ombouwen van een destructief informeel netwerk tot een constructief informeel netwerk. Het merendeel geeft ook aan, dat er meer aandacht moet zijn voor de juiste balans, zodat de mensen die bereid zijn passende ondersteuning te bieden aan (kwetsbare) kinderen, dit ook na de hulpverlening blijven doen. Eén hulpverlener verwoordt het volgende:

Respondent 4: *“Dat er meer tools moeten komen dus dat je niet alleen maar blind steeds dat informele netwerk inzet maar dat je ook handvatten moet krijgen om ervoor te zorgen dat het een constructief netwerk blijft en daarnaast ook aandacht hebt voor de juiste balans dus dat je ervoor zorgt, ook in de ondersteuning die er wordt geboden dat het contact wat er dan is ook blijft.”*

Koppeling met theorie

De hulpverleners geven aan, dat er een aantal knelpunten zijn die soms belemmeringen opleveren in het betrekken van het informele netwerk. De meeste hulpverleners spreken van schaamte en angst van ouders, waardoor zij niet willen dat het informele netwerk ingeschakeld wordt om passende hulp te bieden aan hun kinderen. Volgens Ligthart (2013) kan de bereidheid van familie en/of vrienden afnemen, als zij merken dat ouders terughoudend worden. Ook dient er kritisch gekeken te worden naar welke hulp er ingezet wordt, omdat hulpverleners zien, dat wanneer er teveel een beroep wordt gedaan op het informele netwerk zij de neiging hebben om af te haken. Volgens Scholte (2004) kan de hulp voor het informele netwerk als een zware last worden ervaren, waardoor zij zich terugtrekken. De meeste hulpverleners zien ook mogelijkheden, namelijk dat wanneer het informele netwerk voldoende gemobiliseerd is, zij steun en passende hulp kunnen bieden aan kinderen en dat de ouders daardoor zelf meer steun gaan zoeken. Samenwerking tussen professionals, het gezin en het informele netwerk is van essentieel belang om de zorg voor de kinderen goed te laten verlopen, door middel van goede wederzijdse afspraken (Ligthart, 2013).

Hoofdstuk 5: Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt naar aanleiding van de resultaten welke uit de deelvragen zijn voortgekomen de conclusie geschreven. Door onderlinge verbanden wordt uiteindelijk een antwoord gegeven op de hoofdvraag. Het doel van dit onderzoek is om inzichtelijk te maken hoe het formele netwerk samenwerkt met de hulp van het informele netwerk om tot een geslaagde hulpverlening te komen welke passend is voor (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld. De antwoorden op de drie geformuleerde deelvragen worden eerst gegeven, om uiteindelijk antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag.

Uit de resultaten komt naar voren dat het formele en informele netwerk met elkaar samenwerken door samen te kijken naar wat de ouders en het kind nodig hebben, zodat de hulp die geboden wordt van beide partijen op elkaar afgestemd kan worden. Dit is afhankelijk van het type informele netwerk, namelijk: of het ondersteunend en helpend is en voldoende veiligheid biedt. Hulpverleners voeren de gesprekken met de kinderen en de ouders, omdat zij over de kennis en ervaring beschikken om dit adequaat te kunnen doen. Dit resultaat wordt door het onderzoek van Metz et al. (2012) ondersteund, waarin aangegeven wordt dat hulpverleners in staat zijn om door hun ervaring (kwetsbare) kinderen te begeleiden die te maken hebben gehad met huiselijk geweld. Daarnaast weten hulpverleners door hun expertise op welke manier zij kunnen doorverwijzen en op welke manier zij de samenwerking met het informele netwerk kunnen realiseren (Metz et al., 2012). Het informele netwerk ontlast hen (het kind en de ouders) daar waar het kan, door bijvoorbeeld praktische zaken over te nemen, of door ervoor de kinderen te zijn, ook al is het slechts voor een luisterend oor, dat kan volgens hulpverleners al erg passend en helpend zijn, dit gegeven onderstreept volgens de meeste hulpverleners dat het informeel netwerk wel degelijk deskundig kan zijn, als het gaat om dit soort kleine dingen. Daarnaast blijkt uit de resultaten dat hulpverleners verwachten dat het informele netwerk bereid is om passende steun te bieden aan (kwetsbare) kinderen. Dit betekent dat er eerst kritisch gekeken moet worden naar de mogelijkheden van het informele netwerk en wat het informele netwerk kan betekenen voor het kind in 'die' situatie en met 'die' ervaringen, dit is per individu anders. Volgens Ligthart (2013) kunnen kinderen van beide netwerken zowel steun als zorg ontvangen. In het 'Welzijn Nieuwe Stijl' kunnen kinderen een combinatie van zorg krijgen, dit betekent van zowel de sociale omgeving als van de professionals. Dit is afhankelijk van het type zorg dat een kind nodig heeft, de mogelijkheden van het gezin en de mogelijkheden van het informele netwerk (Ligthart, 2013). Volgens de resultaten uit dit onderzoek vinden hulpverleners het belangrijk dat het informele netwerk zonder teveel belast te worden, ingezet kan worden daar waar het kan. Daarnaast moet het informele netwerk de ondersteuning ook aankunnen en is het nodig om de krachten van professionals en het informele netwerk met elkaar te verbinden om op deze manier per kind en per situatie passende hulp te kunnen bieden. De hulp welke door het informele netwerk ingezet wordt, gaat meestal om praktische en emotionele hulp.

Ten slotte komt uit de resultaten naar voren dat hulpverleners merken dat wanneer een informeel netwerk bereid is om ingezet te worden, vaak gemerkt wordt dat (kwetsbare) kinderen, maar ook de ouders uiteindelijk veel meer vooruitgang boeken in de situatie. Zij doen hierdoor minder snel een

beroep op het formele netwerk. Dit inzicht van hulpverleners is in lijn met wat Dijkstra et al. (2009) aangeeft namelijk, dat gezinnen zelf de verantwoordelijkheid moeten nemen voor hun eigen problemen en deze samen met het informele netwerk moeten kunnen oplossen, wat zou moeten lijden tot betere ontwikkelingskansen en meer veiligheid bij (kwetsbare) kinderen die met huiselijk geweld te maken hebben. Wanneer het informele netwerk constructief is, blijft deze meestal ondersteunend en krijgt het gezin, maar vooral het (kwetsbaar) kind de steun en hulp die het nodig heeft, wat past bij hun situatie. Uit de resultaten komt ook naar voren dat ouders gevoelens van schaamte en angst ervaren die hun belet om er met anderen over te praten, waardoor de hulp van het informele netwerk uitblijft. Ook dit is in lijn met wat er in de probleemanalyse is beschreven, namelijk dat (vaak) moeders, kinderen of beide ouders, het moeilijk vinden om met anderen binnen het informele netwerk te praten over het huiselijk geweld wat thuis heeft plaatsgevonden, waardoor aansluiting met het informele netwerk uitblijft en het aan ondersteuning hiervan ontbreekt (Scholten, 2004). Tot slot zien hulpverleners dat de bereidheid van het informele netwerk een punt van aandacht blijft. Mensen willen vaak niet betrokken worden bij problemen van anderen, daarnaast speelt het milieu waar het gezin vandaan komt ook een belangrijke rol in het bieden van passende hulp aan de kinderen en diens ouders.

5.1 Antwoord hoofdvraag

Hoofdvraag: Hoe kunnen hulpverleners binnen welzijnsinstellingen ervoor zorgen dat (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld, passende steun krijgen van het informele netwerk?

Geconcludeerd kan worden op basis van de resultaten en de antwoorden op de deelvragen, dat het formele netwerk altijd toestemming moet vragen aan ouders, voordat het informele netwerk ingeschakeld wordt. Ouders moeten eerst akkoord gaan met het voorgestelde hulpaanbod en de gesprekken welke plaatsvinden met de kinderen, voordat hulp van het informele netwerk ingezet wordt. Daarnaast kan geconcludeerd worden dat wanneer de ouders akkoord gaan, het formele netwerk zich actief inzet om samen met de kinderen en diens ouders te kijken wie uit het informele netwerk betrokken kan worden. Het is hierbij belangrijk dat er kritisch gekeken wordt naar het type informele netwerk, namelijk of deze constructief is of destructief. Hulpverleners gaan met het informeel netwerk in gesprek, om te kijken waar het informeel netwerk kan bijspringen en of dat passend is bij de situatie van de ouders en de kinderen. De meeste hulpverleners gaan volgens de Sociale Netwerkstrategieën te werk, omdat er op deze manier passende hulp geboden kan worden. Aan het informeel netwerk wordt gevraagd of het voor hen haalbaar is om ondersteuning, aan 'dat kind' met 'die ondersteuningsbehoefte', te bieden en op welke gebieden zij dit gaan doen. Op deze manier kan het hulpverleningsproces daarop afgestemd worden. De hulpverleners voeren de gesprekken met de ouders en de kinderen, waarbij bepaalde methoden toegepast moeten worden en het informele netwerk ingezet wordt, daar waar behoefte is aan extra ondersteuning aan de kinderen. Met toestemming van de ouders wordt het informele netwerk ingezet om passende hulp te bieden aan deze (kwetsbare) kinderen en daarmee ook de ouders te ontzorgen. Geconcludeerd kan worden dat het antwoord op de hoofdvraag is, dat er passende hulp aan (kwetsbare) kinderen geboden kan

worden door het informele netwerk, als de ouders hier toestemming voor geven via het formele netwerk, als het informele netwerk constructief is en als het informeel netwerk zelf aangeeft waar zij ingezet willen en kunnen worden om op deze manier passende hulp te bieden aan deze (kwetsbare) kinderen.

5.2 Aanbevelingen

Aan de hand van de resultaten en de conclusie zullen er in deze paragraaf aanbevelingen worden gedaan aan een twee partijen.

Aanbevelingen voor kwaliteitsmedewerkers van welzijnsinstellingen

Een deel van de hulpverleners geeft aan behoefte te hebben aan trainingen waarbij de focus ligt op het omgaan met een destructief informeel netwerk. Dit met als uiteindelijke doel om meer handvatten te krijgen om een destructief informeel netwerk te veranderen in een constructief informeel netwerk.

Aanbevelingen voor cliëntbegeleiders vrouwenopvang

Aangegeven is, dat het kind centraal staat en dat het belangrijk is om kritisch te kijken naar het type informeel netwerk (constructief of destructief) omdat kinderen in de vrouwenopvang regelmatig worden opgehaald door allerlei mensen uit het informele netwerk. Wanneer de vraag gesteld wordt hoe deze hulpverleners checken of deze mensen uit een constructief informeel netwerk komen en dus veilig en steunend zijn, geeft men aan dat zij daar niet altijd zicht op hebben. Hoe wordt de veiligheid (welke binnen een vrouwenopvang een belangrijk thema is) van het (kwetsbaar) kind dan gewaarborgd? Een aanbeveling is, om ondanks dat mensen, vooral mensen met een niet Nederlandse achtergrond, een breed informeel netwerk hebben, toch altijd grondig te onderzoeken of deze mensen geschikt zijn en een positieve bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van het (kwetsbaar) kind nadat zij getuige is geweest van partnergeweld.

Hoofdstuk 6: Discussie

In het vorige hoofdstuk is de conclusie van dit onderzoek beschreven. In dit hoofdstuk worden aan de hand van twee aparte paragrafen de volgende onderdelen besproken. Als eerst worden de bevindingen uit het onderzoek gekoppeld aan de probleemanalyse. Daarna wordt er een kritische analyse gemaakt waarin de sterke en zwakke punten van dit onderzoek besproken worden.

6.1 Betekenis en bruikbaarheid

Uit de probleemstelling komt naar voren dat door de invoering van de Jeugdzorgwet er steeds meer aandacht is voor de hulp en ondersteuning vanuit het informele netwerk. Meer gebruik maken van het informele netwerk en minder een beroep doen op professionele hulp. Door de RMO (2009) en de gemeenten wordt gepleit om gespecialiseerde (kostbare) zorg terug te dringen, zodat er meer ruimte is voor het concept van de PCS welke een groot deel van de problemen zou moeten kunnen oplossen. Ook komt naar voren dat hulpverleners nog steeds zoekende zijn naar de concrete invulling om het informele netwerk op een passende manier in te zetten in hulpverleningstrajecten (Bartelink & Verheijden, 2015). Daarnaast is de suggestie gewekt dat het informele netwerk helemaal niet in staat is om passende hulp te bieden in onveilige situaties, omdat het aan deskundigheid zou ontbreken en dat slachtoffers en hun kinderen vaak niet met het informele netwerk hierover durven te praten, waardoor dit informeel netwerk snel afhaakt of uit beeld blijft met als gevolg dat de hulp tekort schiet.

Vanuit praktijkgericht onderzoek kan de onderzoeker aan de hand van de resultaten stellen dat hulpverleners steeds meer het informele netwerk inzetten en dat de hulp welke ingezet wordt gericht is op wat past bij de behoefte van het gezin, dit is vaak de moeder en diens kinderen. De meeste hulpverleners vinden het informele netwerk wel degelijk deskundig als het aankomt op praktische zaken die al helpend kunnen zijn voor de kinderen en diens ouders. Er worden afspraken gemaakt met het informeel netwerk en er wordt vooral ook gekeken, aan de hand van de problemen binnen het gezin, waar het informele netwerk bereid en geschikt is, om ingezet te worden. Ook pleiten hulpverleners ervoor om het informele netwerk zo licht mogelijke taken te geven welke passend zijn, om te voorkomen dat het informele netwerk door onder andere overbelasting afhaakt. De meeste hulpverleners vinden dat er nog altijd kritisch gekeken moet worden, naar welk netwerk er ingezet wordt. Dit, omdat mensen die uit gewelddadige situaties bij hun terecht komen, vaak niet over een informeel netwerk beschikken welke helpend en ondersteunend is. Daarbij moet er scherp gekeken worden naar een andere manier om passende hulp te bieden aan de (kwetsbare) kinderen die hulp behoeven. Dit geldt ook voor de opvoedende rol welke mensen uit het informele netwerk kunnen hebben. Het concept van de PCS wordt als positief ervaren maar, er wordt vooral voor gepleit dat de focus gelegd wordt op het inzichtelijk krijgen of het informele netwerk wel geschikt is om opvoedende taken over te nemen, juist in gevallen waar huiselijk geweld heeft plaatsgevonden.

Doordat dit onderzoek zich gericht heeft op twee welzijnsinstellingen, kan vanuit verschillende perspectieven inzichtelijk worden gemaakt wat er in de toekomst beter mag en wat kan bijdragen aan het verbeteren van de inzet van het informele netwerk om passende hulp te bieden aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld.

6.2 Sterkte- zwakteanalyse

Ten aanzien van dit onderzoek zijn er nog een aantal kritische kanttekeningen welke nog meegenomen moeten worden.

Aandachtspunten

Doordat dit onderzoek binnen een beperkte tijd gerealiseerd moest worden is het niet mogelijk geweest om een bredere steekproef uit te voeren. Daarom is er in dit onderzoek voor een selecte steekproef gekozen, welke nadelen met zich heeft meegebracht. Namelijk dat de groep hulpverleners welke zich gemeld heeft om aan dit onderzoek deel te nemen beperkt was. Daarbij was het een voorwaarde dat de hulpverleners ruime kennis en werkervaring hadden met de doelgroep. Dit heeft ervoor gezorgd dat de deelname aan het onderzoek zich heeft beperkt tot zeven mensen uit twee verschillende welzijnsinstellingen. Daarnaast was er weinig belangstelling vanuit andere welzijnsinstellingen, waardoor de resultaten voor een groot deel gebaseerd zijn op de ervaringen van vijf medewerkers uit één instelling en twee uit een andere welzijnsinstelling. De slachtoffers hebben hun ervaring gedeeld en daar waar het mogelijk is geweest een ietwat beperkt aandeel gehad binnen dit onderzoek. Door deze minimale hoeveelheid respondenten kan de geldigheid en betrouwbaarheid van dit onderzoek in twijfel worden getrokken. Door de achtergrond van de slachtoffers is er minder diepgang gebracht in de interviews, waardoor niet duidelijk is geworden welke soort passende hulp op de (kwetsbare) kinderen is toegepast. Dit heeft ervoor gezorgd dat bij het schrijven van de conclusie de ervaringen van de slachtoffers een minder grote aanvulling hebben gehad dan verwacht. Daarnaast is de invulling van het informele netwerk voor sommige mensen nog niet concreet genoeg.

Hoewel er veel aandachtspunten zijn meegenomen binnen dit onderzoek, zijn er ook sterke punten, namelijk: dat de hulpverleners die geselecteerd zijn, ruime kennis en ervaring hadden met de doelgroep, waardoor er een goede verbinding kon worden gemaakt met de theorie. De ervaringen van de verschillende hulpverleners met verschillende functies sloten goed op elkaar aan, wat de indruk wekt dat als er meerdere hulpverleners waren geïnterviewd dit weinig invloed zou hebben gehad op de resultaten. Al met al heeft dit onderzoek voor een deel inzichtelijk gemaakt welke invulling het informele netwerk kan hebben voor (kwetsbare) kinderen als getuige van partnergeweld en diens ouders.

Literatuurlijst

A

Alink, L.R.A., Van IJzendoorn, M.H., Bakermans-Kranenburg, M.J., Pannebakker, F., Vogels, T., Euser, S. (2011). *Kindermishandeling in Nederland anno 2010: De Tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen (NPM-2010)*. Leiden: Casimir Publishers

B

Baarda, D. B., Goede, M.P.M., Teunissen, J., (2009). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Houten: Wolters-Noordhoff

Baarda, B., Bakker E., Fisher, T., Julsing, M., Peters, V., Velden, T. van der (2013). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Houten: Noordhoff Uitgevers

Baars, H., Uffing, H., Dekkers, G. (1990). *Sociale netwerkstrategieën in de sociale psychiatrie. Een handleiding voor de geestelijk gezondheidszorg*. Opgevraagd van http://www.canonsociaalwerk.eu/1990_sociale_netwerken/1990%20Baars%20Uffing%20Dekkers%20Sociale%20netwerkstrategieen.pdf

Baartman, H. (2009). *'Grootbrengen en mishandelen van kinderen, wiens zorg?' in: 'Investeren rondom kinderen'*. Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling/Raad voor Volksgezondheid.

Baillieux, C., Heuvel, A. van den, Jong, M. de, Kleinjan- Van Zwet, M. M., Mobach, C. E., Pons, K. (2015). *De zorg waar ze recht op hebben. Onderzoek naar de toegang tot en de kwaliteit van de jeugdhulp na decentralisatie*. Opgevraagd van <http://www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fck-uploaded/2015.KOM008%20Dezorgwaarzerechtophebben-deelrapport1-17april2015.pdf>

Baillieux C., Farla, G., Heuvel A. van den, Kleinjan- Van Zwet, M. M., Meys, N.M., Mobach, C. E., Pons, K., Jong, M.M. de (2016). *De zorg waar ze recht op hebben. Onderzoek naar de toegang tot en de kwaliteit van de jeugdhulp na decentralisatie*. Opgevraagd van <http://www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fck-uploaded/2016.KOM009%20Dezorgwaarzerechtophebben%20deelrapport3.pdf>

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Bartelink, C., Verheijden, E. (2015). *Wat werkt bij het versterken van het sociale netwerk van gezinnen?* Opgevraagd van http://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/Watwerkt_Sociaalnetwerkversterken.pdf

Beke, B.M.W.A., Bottenberg, M. (2003). *De Vele gezichten van huiselijk geweld. Aard, omvang en achtergronden*. Amsterdam: Uitgeverij SWP Amsterdam

Bensley, L., Wynkoop Simmons, K., Ruggles, D., Putvin, T., Harris, C., Allen, M., & Williams, K. (2004). Community responses and perceived barriers to responding to child maltreatment. *Journal of Community Health*, 29, 141-153.

Bool, M., (2005). *Kinderen uit de knel*. Utrecht: Trimbos Instituut.

Broeders, A., Duijvestijn, P., Wolswinkel, L., Broenink, N., & Fransen, N. (2011). *Opvoeden samen met de buurt. De pedagogische civil society: een inhoudelijke oriëntatie*. Amsterdam: DSPgroep.

Boeije, H. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.

D

Davies, C.A., Evans, S.E. & DiLillo, D.K. (2008). *Exposure to domestic violence: A meta-analysis of child and adolescent outcomes*. Faculty Publications, Department of Psychology

Defence for Children (2015). *Samen met ouders en jeugdigen beslissen over passende hulp*. Opgevraagd van <https://www.defenceforchildren.nl/p/48/4496/mo233-m80/samen-met-ouders-en-jeugdigen-beslissen-over-passende-hulp>

Dijke, A. van, Terpstra, L.(2013). *Kinderen mij een zorg*. Uitgever SWP.

Dijkstra, S. (2001). *Kinderen (v/m) die getuige zijn van geweld tussen hun ouders. Een basisverkenning van korte en lange termijn effecten*. Bilthoven: Dijkstra onderzoek en advies.

Distelbrink, M. (2013). *Beter samenwerken rondom alleenstaande moeders*. Opgevraagd van http://www.verwey-jonker.nl/doc/multicultureel/Betersamenwerken-rond-alleenstaande-moeders_5217_Totaal.pdf

E

Fagg, J., Curtis, S., Stansfeld, S.A., Cattell, V., Tupuola A., & Arephin, M. (2008). Area social fragmentation, social support for individuals and psychosocial health in young adults: Evidence from a national survey in England. *Social Science and Medicine*, 66, 242-254.

G

Gee, C.B., Rhodes, J.E.(2007). *A social support and Social Strain Measure for adolescent Mothers: a Confirmatory Factor Analytic Study*. *Child: Care, Health and Development*. Opgevraagd van http://www.blackwell-synergy.com/doi/abs/10.1111/j.1365_2214.2007.00754.x

H

Hendrix, H. (1997). *Bouwen aan netwerken*. Baarn: Uitgeverij Nellisen H.

Holt, S., Buckley, H., & Whelan, S. (2008). *The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature*. *Child Abuse and Neglect*, 32, 797-810.

J

Janssen, H., Wentsel, W., & Vissers, B.(2012). *Basisboek Huiselijk geweld. Signaleren-melden-aanpakken (tweede herziene druk)*. Bussum: Uitgeverij Coutinho

K

Klein M., van der, Mak J., Gaag R. van der , Steketee M.(2011). *Professionals en vrijwilligers*

(organisaties) rond jeugd en gezin. *Literatuur over samenwerken in de pedagogische civil society*.

Opgevraagd van <http://www.verwey->

[jonker.nl/doc/jeugd/Professionals_en_vrijwilligers_\(organisaties\)_rond_jeugd_en_gezin_2801_web.pdf](http://www.verwey-jonker.nl/doc/jeugd/Professionals_en_vrijwilligers_(organisaties)_rond_jeugd_en_gezin_2801_web.pdf)

Kitzmann, K.M., Gaylord, N.K., Holt, A.R., & Kenny, E.D. (2003). *Child witnesses to domestic violence: A meta-analytic review*. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 7, 339-352.

L

Latta, R.E., & Goodman, L.A. (2011). Intervening in partner violence against woman: A grounded theory exploration of informal network members' experiences. *The Counseling Psychologist*, 39, 973-1023.

Ligthart, J.C.E. (2013). *Dichtbij, maar toch veraf. Steun en hulp vanuit het sociale netwerk voor kinderen die getuige zijn geweest van huiselijk geweld*. Opgevraagd van http://www.huiselijkgeweld.nl/doc/publicaties/Ligthart_2013_Dichtbij_maar_toch_veraf.pdf

M

Metz, J., Meijs, L., Roza, L., Baren, E. van, & Hoogervorst, N., (2012). *Grenzen aan de civil society*. in 'Zorg voor onszelf? Eigen kracht van jeugdigen, opvoeders en omgeving grenzen en mogelijkheden voor beleid en praktijk.' Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Mönnink, H. de, (2009). *De gereedschapskist van de maatschappelijk werker. Handboek Multi methodisch Maatschappelijk werker*. Maarssen: Elsevier gezondheidszorg

Moritsugu, J., Wong, F.W., & Grover Duffy, K. (2010). *Community Psychology*. Boston, MC: Pearson Education; Allyn & Bacon.

Movisie (2016). *Informele zorg*. Opgevraagd van <https://www.movisie.nl/kennisdossiers/informele-zorg>

N

Nederlands Jeugd Instituut (2014). *Welzijnsinstellingen. Cijfers over Jeugd en Opvoeding*. Opgevraagd van <http://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-voorziening/Welzijnsinstelling>

Nederlands Jeugd Instituut (2016). *Kindermishandeling. Kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld*. Opgevraagd van <http://www.nji.nl/Vormen-Kinderen-die-getuige-zijn-van-huiselijk-geweld>

O

Osofsky, J.D. (2003). Prevalence of children's exposure to domestic violence and child maltreatment: Implications for prevention and intervention. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6, 161-170.

R

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkelingen. (2009). *Investeren rondom kinderen*. Den Haag: RMO.

Rivett, M., Howarth, E., & Harold, G. (2006). *'Watching from the stairs': Towards an evidence-based practice in work with child witnesses of domestic violence*. Opgevraagd van https://www.researchgate.net/publication/6710628_'Watching_from_the_stairs'_towards_an_evidence-based_practice_in_work_with_child_witnesses_of_domestic_violence

Roye, C.F., Balk, S.J. (1996). *The Relationship of Partner Support to Outcomes for Teenage Mothers and Their Children: A Review*. Journal of Adolescent Health, 19, 86-93.

Ryck, L. de, (2008). *Sociale steun en sociale spanning bij tienermoeders en zwangere tienermeisjes*. Opgevraagd van http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/300/926/RUG01-001300926_2010_0001_AC.pdf

S

Scheffers, M. (2010). *Sterk met een vitaal netwerk : empowerment en de sociaal netwerkmethodiek*. Bussum: Coutinho.

Scholten, C. (2004). *Met het oog op informele zorg*. Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn: Utrecht.

Stam, C. (2016). Werkdruk wijkteams stijgt door problemen jeugdhulp. *Zorg+Welzijn* (2016) Opgevraagd van <https://www.zorgwelzijn.nl/jeugdzorg/nieuws/2016/3/wijkteam-nog-veel-problemen-met-jeugdhulp/>

W

Wei, Y., Chu, H., Hsueh, Y., Chang, U., Chang, L., & Chou, K. (2012). Support group for caregivers of intellectually disabled family members: Effects on physical-psychological health and social support. *Journal of Clinical Nursing*, 21, 1666-1677.

Werner, E. & Smith, R. (2001). *Journal from childhood to midlife: Risk, resilience, and recovery*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Winter, M. de. (2011). *Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding. Vanachter de voordeur naar democratie en verbinding*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Wolf, J. (2012). *Herstelwerk, een krachtgerichte basismethodiek voor kwetsbare mensen*. Nijmegen: UMC st. Radboud.

V

Verbruggen, T. (2016). *Gemeenten moeten waar nodig hulp leveren* [Nieuwsbericht]. Hilversum: NOS Journaal

Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek? Praktijkmethoden en technieken voor hoger onderwijs*. Den Haag: Boom Lemmers Uitgevers

Bijlage 1: Topiclijst voor de hulpverleners

Algemene vragen Interview

Functie hulpverlener

Hoelang werkzaam betreffende organisatie

Op welke wijze betrokken kinderen getuige partnergeweld

Deelvraag 1: Wat zijn de ervaringen van hulpverleners binnen welzijnsinstellingen als het gaat om de samenwerking met het informele netwerk in het bieden van passende hulp aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld?

Ervaring

Thema's	Sub thema's
Classificatie kind als getuige partnergeweld	Wanneer kenmerken
Manier waarop kinderen opgemerkt worden	Manier Signalen Signalen door informele netwerk
Hoe hulpverlening op gang gebracht	Overleg andere hulpverleners?
Betrokkenheid informele netwerk	Wanneer tijdens hulpverleningstraject? Op welke manier? Procedure en invulling informele netwerk
Passende hulp	Betekenis passende hulp Wanneer wordt er gesproken over passende hulp? Welke manier wordt passende hulp geregeld door informele netwerk?

Deelvraag 2: Wat verwachten de hulpverleners, binnen welzijnsinstellingen, van het informele netwerk welke bereid is om passende hulp te bieden aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld?

Verwachting

Thema's	Sub thema's
Pedagogische Civil Society	Visie hulpverleners
Informele netwerk	Verwachtingen van het informele netwerk in het bieden van hulp kinderen getuige partnergeweld

Passende hulp informeel netwerk	Krijgen kinderen op deze manier ondersteuning van het informele netwerk? Hoe wordt dit gemonitord door hulpverleners?

Deelvraag 3: Welke mogelijkheden en knelpunten zien hulpverleners van welzijnsinstellingen in het betrekken van het informele netwerk voor het bieden van passende hulp aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld?

Mogelijkheden versus Knelpunten

Knelpunten	Welke knelpunten komen hulpverleners tegen in samenwerking informele netwerk
Mogelijkheden	De voordelen inschakelen informeel netwerk bij hulpverleningsproces
Verbeteringen	Wat kan er verbeterd worden t.a.v inschakelen informele netwerk

Ondersteunende sub- deelvragen voor het interview met hulpverleners.

- Wanneer wordt een kind geclassificeerd als getuige van partnergeweld?
- Op welke manier worden deze kinderen opgemerkt door hulpverleners?
- Komen er ook signalen buiten de hulpverleners (bijv. familie, vrienden/ kennissen)?
- Hoe wordt de hulpverlening aan kinderen (als getuige van huiselijk geweld) op gang gebracht? (Gaat dit in overleg met andere hulpverleners?)
- Wanneer wordt het informele netwerk bij de hulpverlening betrokken?
- Op welke manier wordt het informele netwerk hierin betrokken?
- Welke procedure wordt er gevolgd?
- Wordt het informele netwerk in deze procedure betrokken? *Gaat dat in overleg met de mishandelde moeder of andere hulpverleners? Eventueel ook de dader?*
- Doorgaans wordt er veel gesproken over passende hulp, wanneer spreek je over passende hulp aan kinderen die getuige zijn van partnergeweld?
- Op welke manier wordt passende ondersteuning geregeld welke het informele netwerk aan kwetsbare kinderen kan bieden?
- Hoe kijkt u hier tegenaan?
- Welke verwachtingen heeft u van het informele netwerk ten opzicht van de hulp welke zijn kunnen bieden aan kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld?
- Krijgen de kinderen op deze manier dan passende ondersteuning van het sociale netwerk? Indien dit zo is op welke manier wordt dit gemonitord?
- Welke knelpunten komen jullie hierin tegen? Hoe wordt daar mee omgegaan?
- Welke voordelen heeft het inschakelen van het informele netwerk op het hulpverleningsproces?

- Denkend in dit informele netwerk, wat kan er verbeterd worden ten aanzien van het inschakelen van het informele netwerk?

Bijlage 2: Topiclijst voor slachtoffers partnergeweld

Algemene Informatie

Vrouwen met jonge kinderen
Slachtoffer Partnergeweld
Leeftijd 30+

Thema's met betrekking tot deelvragen 1 t/m 3

Achtergrond informatie	Op welke manier slachtoffer partnergeweld
	Kinderen aanwezig bij geweld
	Manier van betrokkenheid kind bij geweld

Ervaring slachtoffers

Formele netwerk	Aanwezig Welke manier aanwezig Hulpverlening met het gehele gezin/ alleen slachtoffer of slachtoffer en kind
Inzet informele netwerk	Betrokken geweest bij hulpverlening Op welke manier Procedure Verloop samenwerking formele en informele netwerk
Soort hulp	Soort hulp van informele netwerk Nodige steun Wijze van steun Wanneer
Samenwerking	Begeleiding formele netwerk Controle Bijstellen
Pedagogische Civil Society	Gevoel betrokkenheid informele netwerk Soort steun Bijdrage aan kinderen vanuit informele netwerk Bijdrage informele netwerk slachtoffer ontlasten
Ondersteuning	Knelpunten voor slachtoffer en kinderen t.a.v. hulp informele en formele netwerk tijdens hulpverleningstraject Knelpunten ondersteuning informele netwerk

	buiten hulpverleningstrajecten Voordelen voor hulpverleningsproces Voordelen voor slachtoffer en kinderen
Verbeteringen	Wat kan er volgens slachtoffers verbeterd worden t.a.v. het inschakelen informele netwerk t.a.v. samenwerking met formele netwerk t.a.v. formele netwerk

Bijlage 3: Codeboom hulpverleners uit twee welzijnsinstellingen

Deelvraag	Thema	Label
Deelvraag 1: Wat zijn de ervaringen van hulpverleners binnen welzijnsinstellingen als het gaat om de samenwerking met het informele netwerk in het bieden van passende hulp aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld?	Ervaring Partnergeweld	Werk ++++
		Ervaring ++++
		Begeleiding ++
		Classificatie getuige partnergeweld ++
	Informele netwerk	Betrokkenheid ++
		Vader/ plegers +
		Oma's opa's +
		Tantes +
		Ooms +
		Vrienden/kennissen +
	Functionele netwerk	Toestemming ouders ++++
		Rol informele netwerk +++
		Constructief ++
		Destructief +++
		Afspraken ++
	Soort steun/ hulp aan de ouders	Praktische steun ++++ Administratie op orde brengen + Budgetteren +

		Praktische steun Kinderen opvangen Kinderen van school halen Iets ondernemen met de kinderen
	Soort steun aan de kinderen	Emotionele steun Luisterend oor Gesprekken Iets ondernemen met de kinderen
	Samenwerking tussen formele en informele netwerk	Gesprek met ouders en informele netwerk Gesprekken met de kinderen Deskundigheid informeel netwerk Afspraken taken verdeling informeel netwerk Herzien samenwerking informeel netwerk Geen controle afspraken
	Overbelasting informeel netwerk	Wordt kritisch in de gaten gehouden

		Grote kans op afhaken ++
	Passende hulp aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld	Realisatie informeel netwerk ++++
		Accordering ouders +
		Emotionele hulp van informeel netwerk +++
		Praktische hulp van informeel netwerk ++++
		Materiele hulp van informeel netwerk +
Deelvraag 2: Wat verwachten de hulpverleners, binnen welzijnsinstellingen, van het informele netwerk welke bereid is om passende hulp te bieden aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld?	PCS	Geschiktheid informeel netwerk ++
		Onveilige situaties ++
		Milieu kind +
		Bemoeienis +
	Soort informeel netwerk	Constructief +
		Destructief +
		Geen informeel netwerk +
	Verwachtingen hulpverleners	Passende hulp door informeel netwerk ++++

		Ruimte om zelf te beslissen
Deelvraag 3: Welke mogelijkheden en knelpunten zien hulpverleners van welzijnsinstellingen in het betrekken van het informele netwerk voor het bieden van passende hulp aan (kwetsbare) kinderen die getuige zijn geweest van partnergeweld?	Verbetering t.a.v. informeel netwerk	Betrokkenheid
		Angst
		Schaamte
		mogelijkheden
Betrekking op de slachtoffers	Ervaring betrokkenheid informeel netwerk	- Betrokkenheid informeel netwerk - Passende hulp aan kinderen - Vooral praktische en emotionele steun - Van familie en vrienden - Goede ervaring met informeel netwerk - Angst voor overbelasting

Bijlage 4: Oproep hulpverleners

RESPONDENTEN GEZOCHT VOOR AFSTUDEERONDERZOEK Fontys Hogeschool

Beste hulpverleners,

Graag stel ik mezelf even voor, mijn naam is Andreia Lopes Nico en ik zit in mijn laatste jaar aan de Fontys Hogeschool, alwaar ik voor mijn afstuderen, een kwalitatief onderzoek uitvoer. Ik heb ruim een halfjaar geleden mijn stage afgerond bij de X als maatschappelijk werkster in opleiding.

Mijn afstudeeronderzoek heeft betrekking op een kwetsbare groep, te weten: vrouwen die met partnergeweld te maken hebben gehad en hun kinderen, welke hier getuige van geweest zijn. Daarnaast besteed ik in mijn onderzoek aandacht aan de kracht van het informele netwerk (familie, vrienden, kennissen) in dit kader. Typisch vraag ik mij af op welke manier dit informele netwerk steun kan bieden aan deze kwetsbare groep mensen tijdens en/of na een hulpverleningstraject.

Voor mijn afstudeeronderzoek ben ik op zoek naar 10 respondenten, dit zijn hulpverleners die inhoudelijke brede kennis hebben van de doelgroep en geruime tijd het slachtoffer (in dit geval de moeder) en het kind (als getuige) hebben begeleid. Om de gegevens te verzamelen zal ik de interviews plannen in de periode van eind maart tot eind april.

Overbodig om te vermelden dat alle gegevens nauwgezet geanonimiseerd zullen worden.

Als je bereid bent om aan mijn onderzoek mee te werken dan kun je een mail sturen naar: a.lopesnico@hotmail.com.

Bij voorbaat vriendelijk bedankt, voor de medewerking!

Met vriendelijke groeten,

Andreia Lopes Nico